Sfinţi – Savanţi în
<u>Dicţionarul Savanţii Lumii Cred în Dumnezeu</u>

ABUSÉRIDZÉ, Saint Tbéli (Sec. al XIII-lea)

Teolog, imnograf, astronom, specialist în cronologie şi matematică, în muzica sacră. Sfânt georgian. A fondat Biserica Sfântul Gheorghe din Khikhani. Sărbătorit la 17 August. V. Laporte, p. 420. A studiat la Acad. Gélati. Lucrări: *Cronicile: comentarii complete şi reguli; Noul miracol al marelui martir George.* A contribuit mult la dezvoltarea culturii georgiene, a vieţii creştine din Georgia. Detalii: Machitadze, Archpriest Zakaria (2002), *Saint Tbéli, Abuséridze,The Lives of the Georgian Saints,* «orthochristian.com/7311.html».

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului ABUSÉRIDZÉ, Saint Tbéli.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Laporte » Laporte, Claude, *Tous les saints de l' Orthodoxie,* [Ed.] Xénia, [Elveţia, 2008].

ALBERTUS MAGNUS, Sfântul (1193/1200-1280)

„[Sfânt]. Teolog, filosof scolastic, mineralog şi naturalist german. Studii de chimie şi alchimie. Autor a numeroase lucrări de botanică, zoologie, climatologie – reunite într-o cunoscută *Enciclopedie*, conţinând texte comentate după Aristotel". V. *Personalităţi II*, p. 6. „Filosof şi savant german. [Călugăr] dominican, predă în diferite mănăstiri germane, apoi la Paris (1245-1248) şi la Köln (1248-1254), difuzând şi explicând gândirea lui Aristotel, pe care încearcă să o apropie de Creştinism. Toma De Aquino (v. infra) i-a fost elev. Opera filosofică a lui Albertus Magnus, de dimensiuni considerabile, este alcătuită mai ales din comentarii; tradiţia îi atribuie şi cercetări de chimie (*descoperirea acidului azotic, afinarea aurului*)." V. *Larousse I*, p. 69. „Cronicile acestei perioade [Sec. al XIII-lea] consemnează construirea de către Albertus Magnus a unui *automat android, capabil să meargă şi să emită sunete"*. V. *Larousse I*, p. 121.

Referindu-se la mari savanţi creştini, prezentând ca modele pe Edith Stein şi pe Albert Cel Mare, Papa Ioan Paul al II-lea afirmă: „Ei au căutat adevărul cu pasiune şi

nu au ezitat să îşi pună capacitatea intelectuală în slujba Credinţei, mărturisind că Raţiunea şi Credinţa sunt legate şi se inspiră reciproc.”Celebra *Enciclică* a Papei, *Fides et Ratio,* se deschide astfel: **„Credinţa şi Raţiunea sunt ca două aripi cu care spiritul uman se înalţă spre contemplarea adevărului. Dumnezeu este cel care a pus în inima omului dorinţa de a cunoaşte adevărul şi, în definitiv, de-a-L cunoaşte pe El, pentru ca astfel, cunoscându-L şi iubindu-L, să poată ajunge la adevărul întreg despre sine însuşi”.** V. *Enciclice,* p. 759.

Înainte de a-i prezenta viaţa şi activitatea într-un celebru portret, Antonio Maria Sicari arată că nu intenţionează să dea o: „povestire emoţionantă, plină de fapte şi minuni sau reflecţii spirituale şi exemple de binefacere”, ci va „arăta pe viu cum poate fi *depăşită contradicţia cea mai radicală şi dăunătoare care s-a dezvoltat în Europa creştină de la începutul celui de al doilea mileniu încoace: aceea care pretinde să pună Credinţă în opoziţie cu Raţiunea* şi care vrea să găsească teren de conflict major în Ştiinţă. Aceasta este una dintre dramele cele mai grave ale timpului nostru, care face necesară mai mult ca oricând o nouă evanghelizare şi noi evanghelizatori. Cu Albert, în secolele în care s-a născut conflictul, putem cel puţin admira statura impresionantă şi fascinantă a unui Sfânt care a fost, în acelaşi timp şi la cel mai înalt nivel, *om de ştiinţă şi om al lui Dumnezeu*. Erau anii în care în Europa apăreau primele universităţi, între care se distingeau Parisul, care oferea Facultatea de Teologie, Bologna cu Facultatea de Drept şi Padova cu Facultatea de Arte Liberale. Albert a ales Padova. La Padova a dobândit o faimă atât de mare, într-un timp atât de scurt, încât l-au numit *filosoful* (termen care, la vremea aceea, era echivalent termenului *om de ştiinţă*) *Albert,* despre care contemporanii săi au spus că a fost minunea şi miracolul acelui timp. Ei l-au definit drept *Doctor eximius, profundissimus*, recunoscându-i *maxima excellentia* şi susţinând că *a luminat întregul tărâm al cunoaşterii ca un soare foarte strălucitor*. În domeniul ştiinţei [are] lucrări de mineralogie, chimie, mecanică, fizică, astronomie, medicină şi antropologie. Se pricepe la meşteşugul ţesutului şi la navigaţie, agricultură şi arhitectură. A studiat şi descris Universul de la stele până la pietre, afirmă, în prezent, experţii. A fost *primul care a izolat arsenicul*, ştia că sulful atacă toate mineralele, cu excepţia aurului, explica [modul] cum să se construiască *roboţi mecanici*, folosind fluiditatea mercurului, descria influenţa terenului şi a climei asupra constituţiei plantelor şi animalelor, explica în mod corect *alcătuirea Căii Lactee* şi (anticipându-l pe Laplace) trăgea concluzia că *Pământul este rotund*, ţinea disertaţii despre muzică (a fost primul care a susţinut că tăcerea face parte integrantă din muzică), proiecta catedrale. Este primul care vorbeşte despre existenţa ursului alb, care descrie minuţios păianjenii, albinele, furnicile, veveriţele, câinii şi bivolii şi am putea continua până la infinit, despre infinita varietate de flori şi plante pe care le catalogheazăă după forma frunzelor. Roger Bacon a trebuit să recunoască: Albert

valorează mai mult decât toată mulţimea oamenilor de ştiinţă. Albert a fost primul care a experimentat şi învăţat că a adera la realitate (a o cunoaşte, observa, descrie) înseamnă, deja, să-L onorezi şi să-L slăveşti pe Dumnezeu. Astfel, tocmai prin Credinţa sa umilă şi imensă, Albert a ajuns să introducă în gândirea europeană ideea că natura şi fenomenele naturale trebuie abordate pe calea experienţei. El a devenit ***adevăratul fondator al ştiinţei moderne***. Dacă Ştiinţa ar fi urmat drumul trasat de Albert, spun, acum, savanţii mai atenţi, s-ar fi evitat un ocol de aproape trei secole. A fost *primul din istorie* care *a promovat cu tărie autonomia Ştiinţei* şi a demonstrat că această autonomie justă poate exista în mintea, ochii şi metodele unui om îndrăgostit în întregime de Creator. De aceea, nu este deloc straniu că Albert a fost ***primul om de ştiinţă adevărat*** din mileniul nostru [al doilea] şi că a fost concomitent fondatorul înţelept al misticii dominicane.” V. *Antonio Maria Sicari, Sfântul Albert Cel Mare* (1205-1280), în *Antonio Maria Sicari, Portrete ale sfinţilor* [volumul] 2. *Sfinţii din Secolele XI-XV*, traducere: *Geanina Tivdă*, Ed. Carmelitana, [Snagov], 2012, p. 123-134.

Albert a fost maestru şi deschizător de drumuri pentru Toma De Aquino. „Din această nouă alianţă cu Raţiunea, pe care Albert şi Toma au realizat-o recitindu-l pe Aristotel, Creştinismul a obţinut un imens beneficiu: elementul uman al Revelaţiei şi Doctrinei Creştine apare, pentru prima dată, în înlănţuirea sa necesară cu Elementul Divin.” Este autorul unui tratat de excepţie *Despre sacramentul Euharistiei*. „El – căruia contemporanii i-au dat titlul de Mare, iar urmaşii şi pe cel de Doctor Universal (*Opera omnia* a lui Albert cuprinde aproape 40 de volume!) – şi-a păstrat candoarea inocenţei chiar şi când vorbea de la cele mai prestigioase catedre universitare.” V. ibidem, p. 134.

Referindu-se la Sf. Euharistie, Albert spune: *„Acest sacrament ne transformă în trupul lui Cristos, până când devenim oase din oasele Sale, trup din trupul Său, mădulare ale mădularelor Sale. De fiecare dată când două lucruri se unesc astfel încât unul trebuie să se transforme în tot restul, atunci cel mai puternic transformă în sine pe cel mai slab. De aceea, această hrană deţine o putere mai mare decât cei care mănâncă din ea, această hrană transformă în Sine pe aceia care o primesc. «Cei care L-au primit (Ioan 1, 12) în sacrament, mâncându-l în mod spiritual, devin de acelaşi trup cu Fiul Său şi astfel sunt şi se numesc fii ai lui Dumnezeu.»Cât de mult ar trebui –* continuă Albert Cel Mare– *să-i mulţumim lui Cristos, care, cu trupul Său dătător de viaţă, ne transformă în Sine ca să devenim trupul Său sfânt, curat şi divin.”*Apud *Revista Oraş Nou*, A. XXIV, Martie-Aprilie 2015, Tipografia Everest, Bucureşti, p. 13.

Albert Magnus, fost prof. la Univ. din Paris, a scris 16 tratate pe subiecte de chimie şi a făcut numeroase experimente de laborator. Este considerat *unul dintre*

marii fondatori ai chimiei. V. *Catholic Churchmen*, p. 52. Sfânt (1931). Teolog dominican german, filosof, doctor al Bisericii, patron al ştiinţelor naturale (1941), „Albert este cel mai bine cunoscut pentru credinţa sa în (1) importanţa filosofiei pentru teologie şi (2) autonomia fiecărei ştiinţe în domeniul său propriu." V. James A[thanasius] Weisheipl, *Albertus Magnus,* în Eliade – *EncyclopediaI*, p. 180, 182. V. şi Weisheipl, James Athanasius, *The Life and Works of Saint Albert the Great,* în *Albertus Magnus and the Sciences*. *Commemorative Essays*, Toronto, 1980. Weisheipl James Athanasius (Publ. [isher]).

Albertus Magnus a fost doctor al Univ. din Paris, 1245. A participat la Conciliul de la Lyon,1274. A fost Episcop de Ratisbonne până în 1262. A fost beatificat în 1622, [canonizat în 1931], sărbătorit în calendar la 15 Noiembrie. Opera lui conţine într-o ediţie 21 de volume şi în alta 38 de volume. V. *Bricout*, p. 117-119. „Franciscanul Roger Bacon şi **dominicanul Albertus Magnus**, amândoi cunoscuţi chimişti şi fizicieni, ultimul – şi cercetător ştiinţific de mare importanţă". V. Dennert, p. 16. V. şi Dumitriu, Anton, *Câteva concepte semnificative despre logica privită ca ştiinţă*, în vol. Dumitriu, p. 158-162. „Patron sfânt al oamenilor de ştiinţă în catolicism... El a scris că Ştiinţa Naturală nu constă în a aproba ceea ce au spus alţii, ci în căutarea cauzelor fenomenelor. El a dat prioritate Credinţei sale şi ideilor neoplatonice pentru a echilibra elementele turbulente din Aristotel". V. Wikipedia, 2011. Tematica tratatelor sale: logică; ştiinţe fizice (*Physicorum, De Caelo et Mundo, De generatione et corruptione, Meteororum, Mineralium, De Natura Locorum, De passionibus aeris*); biologie *(De vegetabilibus et plantis, De animalibus, De motibus animalium, De nutrimento et nutribili, De aetate, De morte et vita, De spiritu et respiratione);* psihologie (*De anima, De sensu et sensato, De memoria et reminiscentia, De somno et vigilia, De natura et origine animae, De intellectu et intelligibili, De unitate intellectus*); morală şi politică (*Ethicorum, Politicorum*); metafizică (*Metaphysicae, De causis et processu universitatis*); teologie: un număr de teme egal cu cele menţionate mai sus. V. *Catholic Encyclopedia*.De văzut şi Wojtyla, Karol [Papa Ioan Papa al II-lea], *Discours aux scientifiques D`Allemagne et d`ailleurs en honneur D`Albert Le Grand,* 1981, v. Papa I; v. şi *Dicţionarul teologilor,* p. 16, 17. „Piaţa Maubert din Paris îl aminteşte pe marele sfânt dominican... [numele Maubert], este o contractare a cuvintelor Magnuos Albert...; la lecţiile sale ţinute în universitatea pariziană era o afluenţă de studenţi atât de mare încât a fost nevoit să predea în piaţa publică, ... de atunci îi poartă numele"...

Rugăciunea lui: *„Doamne Isuse, îţi cerem ajutorul Tău ca să nu ne lăsăm ameţiţi de cuvintele măgulitoare despre nobleţea familiei, despre prestigiul Cinului călugăresc,despre forţele de atracţie ale Ştiinţei".* „A adăugat numelui său strălucirea cea mai nobilă: strălucirea Sfinţeniei şi a Ştiinţei". V. *Vieţile Sfinţilor*, vol. 2, p. 248,

249.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului ALBERTUS MAGNUS, Sfântul.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Bricout » *Dictionnaire pratique des connaissances religieuses, publié sous la direction de J. Bricout, premier vicaire de N.-D. de Lorette, à Paris, ancien directeur de la Revue du Clergé Français,* Tome premier-sixième, Librairie Letouzey et Ané, Paris, 1925-1928.

Catholic Churchmen »Walsh, James J., *Catholic Churchmen in Science.Sketches of the Lives of Catholic Ecclesiastics Who Were Among the Great Founders in Science,* by James J. Walsh, M. D., Ph. D., LL. D., Professor of Medical History, Fordham Univ. Med. School and Professor of Physiological Psychology in St. Francis Xavier's College, N. Y. Philadelphia American Ecclesiastical Review, The Dolphin Press, [SUA], MCMVI [1906].

Dennert » Dennert, Eberhard, *Die Religion der Naturforscher*, Berlin, Verlag der Vaterländischen Verlags und Kunstanstalt, ediţia a 7-a, 1908.

Dicţionarul teologilor » Tamaş, Ioan, *Dicţionar de teologi creştini*, [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2011.

Dumitriu » Dumitriu, Anton, *Eseuri. Ştiinţă şi cunoaştere. Alétheia. Cartea întâlnirilor admirabile,* Ed. Eminescu, Bucureşti, 1986.

Eliade-Encyclopedia » *The Encyclopedia of Religion,* Mircea Eliade Editor-in-Chief, 16 volume, Ed. Macmillan Publishing Company, New York, Collier Macmillan Publishers, London, 1987.

Enciclice » Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice*, sub egida Institutului Teologic Romano-Catolic din Bucureşti, Ed. ARCB [Arhiepiscopia Romano-Catolică de Bucureşti, 2008].

Larousse I » *Larousse in extenso. Dicţionar. Inventatori şi invenţii*, cu participarea [:] Thomas de Galiana, Michel Rival. Trad. din lb. franceză: Mariana Crăciun, Monica Crăciun, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2001.

Papa I » Wojtyla, Karol – Jean Paul II, *Discours aux scientifiques d'Allemagne et d'ailleurs en l'honneur d'Albert Le Grand. Edition bilingue* [germană şi franceză] *et commentaire critique,* [Ed.] FAC, Paris, [1981].

Personalităţi II » *Personalităţi ale ştiinţei. Mic dicţionar,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977.

Vieţile Sfinţilor » *Vieţile Sfinţilor,* vol. I (Ianuarie-Iunie), vol. II (Iulie-Decembrie), [Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 1982, 1983.
Wojtyla » Wojtyla, Karol–Jean Paul II. V. supra, **Papa I**.

ANSELM, De Canterbury (1033-1109)

Anselm De Canterbury sau De Aosta, Arhiepiscop De Canterbury, teolog şi filosof neoplatonician, ieromonah şi Sfânt în Biserica Anglicană şi în Biserica Catolică. În filosofie e *întemeietorul argumentului ontologic*, iar în teologie e *întemeietorul soteriologiei*. Canonizat în 1494. Sărbătorit la 21 Aprilie. V. *Vieţile Sfinţilor*, vol. I, p. 178, 179. „Probabil, cel mai timpuriu dintre scolastici… E mai bine cunoscut pentru dovada raţională a existenţei lui Dumnezeu..., semnificativă este decizia sa fermă de a folosi Raţiunea". V. *Woods*, p. 81-83. S-a făcut cunoscut cu lucrările sale *Monologion*, 1076, şi *Proslogion*, 1077. Iniţial, a doua lucrare se numea *Fides quaerens intellectum=Credinţa căutând înţelegerea*, o variantă a afirmaţiei Sf. Augustin: ***Credo ut intelligam=Cred ca săînţeleg.*** Are şi alte studii importante. V. *Dicţionarul teologilor*, p. 25, 26.

Preocupat de problema raportului dintre Raţiune şi Credinţă, Anselm încearcă să demonstreze adevărurile Credinţei. Urmăreşte să exploreze raţional adevăruri în care crede, cu scopul întăririi Raţiunii însăşi. Pentru Anselm, Credinţa este condiţia înţelegerii adevărurilor, lipsa Credinţei putând însemna un handicap pentru exercitarea Raţiunii.

Papa Ioan Paul al II-lea arată că „pentru Sfântul Arhiepiscop De Canterbury, ***prioritatea Credinţei nu este în competiţie cu cercetarea proprie Raţiunii.*** De fapt, aceasta, [Raţiunea], nu este chemată să exprime o judecată asupra a ceea ce ne spune Credinţa; nu ar fi în stare de aşa ceva, pentru că nu este capabilă. Datoria ei, mai curând, este aceea de a şti să găsească un sens, de a descoperi motivele care să le permită tuturor să ajungă la o anumită înţelegere a ceea ce conţine Credinţa. Sfântul Anselm subliniază faptul că intelectul trebuie să se pună în căutarea a ceea ce iubeşte: cu cât iubeşte mai mult, cu atât doreşte să cunoască mai mult." Sfântul Anselm spune: *„Eu sunt de părere că lucrul care nu poate fi înţeles de cel care cercetează trebuie să fie lăsat de o parte, dacă el a răzbătut deja gândind până la acesta, astfel încât să cunoască cu certitudine că există, deşi nu poate pătrunde cu intelectul modul lui de a fi… Din acest motiv, dacă celor care s-au aflat în dispută până acum cu privire la Esenţa Supremă, susţinută cu argumente necesare, deşi ele nu pot fi pătrunse în acest fel cu intelectul aşa încât să poată fi explicate cu cuvinte, totuşi siguranţa certitudinii lor nu este deloc modificată. Căci, dacă gândul de mai sus înţelege în mod raţional că este de neînţeles (rationabiliter comprehendit incomprehensibile esse), cum anume aceeaşi Înţelepciune Supremă ştie ceea ce face…, cine să explice cum ştie şi rosteşte*

ea însăşi, despre care omul nu poate şti nimic sau abia dacă ştie ceva?”. Apud Papa Ioan Paul al II-lea, p. 789, 790. Papa adaugă: „Armonia fundamentală a cunoaşterii Filosofice şi a cunoaşterii de Credinţă este încă o dată confirmată: Credinţa cere ca obiectul său să fie înţeles cu ajutorul Raţiunii [Ştiinţei]; Raţiunea, culmea cercetării sale, admite ca necesar ceea ce prezintă Credinţa”. Idem, p. 790. Papa Ioan Paul al II-lea îl consideră pe Anselm „una dintre inteligenţele cele mai rodnice şi semnificative din istoria omenirii”. Idem, p. 769. Sfântul Anselm e mai bine cunoscut pentru dovada raţională a existenţei lui Dumnezeu. V. Woods, p. 81. V. şi *Vieţile Sfinţilor*, vol. I, p. 178, 179. Sfântul Anselm face diferenţa între „puterea ordonată a lui Dumnezeu (*potentia ordinata*) şi puterea sa absolută (*potentia absoluta*)”. Detalii: Woods, p. 109. V. şi Knight, p. 227, 228. Cu privire la legitimitatea ca Ştiinţă a Teologiei, v. şi studiul amplu al lui Alexander Baumgarten (2016),*Teologia ca dispoziţie ştiinţifică la Grigore De Rimini şi Godescalc De Nepomuk*, în Godescalc, p. 345, 436. În lucrarea sa *The Nature of Necessity*, 1974, filosoful creştin Alvin Plantinga aduce la zi şi extinde „argumentul ontologic” al lui Anselm. V. Doino Jr., William, *Alvin Plantinga`s Masterful Achievement*, în Jurnalul american *First Things*, 6 May 2017.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului ANSELM, De Canterbury.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Dicţionarul teologilor » Tamaş, Ioan, *Dicţionar de teologi creştini*, [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2011.

Knight » Knight, Christopher C., *Dumnezeul naturii. Întruparea şi ştiinţa contemporană*, trad. din limba engleză de Viorel Zaicu, [Ed.] Curtea Veche, Bucureşti, 2009.

Papa Ioan Paul al II-lea » *Scrisoarea Enciclică «Fides et Ratio» a Papei Ioan Paul al II-lea adresată tuturor episcopilor Bisericii Catolice despre raportul dintre Credinţă şi Raţiune,* în vol. Magisteriu 1. Institutul Teologic Romano-Catolic din Bucureşti, Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice*, Ed. A[rhiepiscopiei R[omano-] C[atolice] B[ucurești, 2008].

Vieţile Sfinţilor » *Vieţile Sfinţilor,* vol. I (Ianuarie-Iunie), vol. II (Iulie-Decembrie), [Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 1982, 1983.

Woods » Woods Jr., Thomas E.,*Cum a construit Biserica Catolică civilizaţia occidentală,* [*Cuvânt înainte* de Cardinal Antonio Cañizares], trad. de Geta Lazăr, Ed. A[rhiepiscopiei] R[omano-] C[atolice, Bucureşti], 2016, primul tiraj; exemplarul folosit de noi are indexul necorelat cu paginile, noi indicăm direct paginile propriu-zise.

AUGUSTIN, Sfântul Aurelius Augustinus (354-430)

Sfânt şi savant. „Teolog, filosof şi scriitor latin. Episcop de Hippona. Unul dintre părinţii latini ai Bisericii, canonizat de Biserica Catolică şi beatificat de cea ortodoxă. În calitate de episcop, a luptat împotriva a trei erezii majore: maniheism, donatism, pelagianism. Nucleul gândirii sale teologice îl constituie doctrina despre harul divin, singurul care-l poate mântui pe om, moştenitor prin naştere al păcatului originar, dăruindu-i predestinarea. Alte contribuţii privesc autoritatea Bisericii, problema Trinităţii, iar, în plan filosofic, analizele timpului, limbajului, sufletului, problema răului etc. (*Cetatea lui Dumnezeu, Despre Trinitate*)”. V. *Mic Dic. Enc*., 2008, p. 89.

„Nici un nume nu a exercitat vreodată o asemenea putere asupra Bisericii Creştine. Şi nici o minte nu a făcut vreodată o asemenea impresie asupra gândirii creştine”. V. *Encyclopedia Britannica,* a 9-a ediţie, vol. III, 1978. Între cei patru mari părinţi ai Bisericii, a fost mai profund ca Ambrozie (părintele său spiritual), mai original şi mai sistematic ca Ieronim, mai distins ca Grigore Cel Mare. Este unul dintre savanţii care au dezbătut în mod remarcabil problema simultaneităţii dintre Creaţie şi Timp, în *Confesiuni* şi în *De Civitate Dei*. „Augustin a discutat în detaliu problemele logice ce apar aici, dacă ne asumăm că Dumnezeu a creat nu numai lumea, dar, împreună cu lumea, şi Timpul. În felul acesta, el ajunge la întrebări precum: *«Ce a făcut Dumnezeu înainte de a face Cerul şi Pământul?»*. Răspunsul ce a fost dat de Augustin în *Confesiunile* sale a contribuit la clarificarea problemei. El susţine că, înainte ca Dumnezeu să fi creat Cerul şi Pământul, El nu a creat nimic… [Augustin] spune: «Dacă înainte de Cer şi Pământ nu a fost Timp, de ce se întreabă, că ce ai făcut tu *apoi*? Pentru că nu a fost *apoi*, când nu a fost Timp». O motivare adiţională pentru acest răspuns este elaborată mai în detaliu în *De Civitate Dei*. Aici, Augustin argumentează că Timpul este nu numai Cadrul în care Lumea a fost creată, dar că Timpul nu putea să se nască fără entităţile Lumii materiale, care permit să se observe şi să se măsoare intervalele de timp, iar, pentru acest motiv, Timpul şi Lumea trebuie să fi fost create împreună… Augustin anticipează într-un sens definiţiile operaţionale ale Timpului din Sec. al XIX-lea şi al XX-lea.” V. Mittelstaedt, Peter, *Cosmic Time and the Evolution of the Universe*, în vol. Argyris Nicolaidis, Wolfgang Achtner (Editors), *The Evolution of Time: Studies of Time in Science, Anthropology, Theology*, [Ed.] Bantam Books, p. 45.

Papa Ioan Paul al II-lea subliniază: „În lucrarea aceasta, de încreştinare a gândirii platoniciene şi neoplatoniciene, merită o menţionare aparte părinţii capadocieni, Dionisie, zis Areopagitul şi, mai ales, Sfântul Augustin”, care „a reuşit să producă *prima mare sinteză a gândirii filosofice şi teologice* în care se revărsau curentele gândirii greceşti şi latine. Şi în El [Cuvântul Întrupat], marea unitate a ştiinţei, care îşi află temeiul în gândirea biblică, a fost confirmată şi susţinută de profunzimea gândirii speculative. Sinteza făcută de Sfântul Augustin va rămâne timp de secole drept *forma cea mai înaltă a speculaţiei filosofice şi teologice* pe care Occidentul a cunoscut-o vreodată”. V. Papa Ioan Paul al II-lea, p. 787, 788.

Augustin spune: *„Două iubiri au făcut astfel două cetăţi: cea pământească, prin iubirea de sine până la dispreţul faţă de Dumnezeu; cea cerească, prin iubirea de Dumnezeu până la dispreţul de sine. Una caută glorie în oameni; în timp ce pentru cealaltă cea mai mare glorie este mărturia conştiinţei lui Dumnezeu”.* V. *De Civitate Dei*, *Contra Paganos,* XIV, 28, Libri XXII, în *Patrologia Latina,* vol. XLI, ediţia Migne, 1875, Traducere de Mihai Maga. V. şi celebrul îndemn al Sfântului Augustin: *„Crede ut intelligas” – „Crede pentru a înţelege”.* V. detalii, la O' Donnell, Devin, *Crede ut Intelligas: Love, Belief, Sight and Poetic Knowledge;* Credula res amor est, în *Metamorphoses,* VII. 82.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului AUGUSTIN, Sfântul Aurelius Augustinus.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Encyclopedia Britannica-New » v. infra,**New Encyclopedia.**

Mic Dic. Enc., 2008 » *Mic dicţionar enciclopedic,* ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, coordonator Alexandru Stănciulescu, Ed. Enciclopedică–Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2008.

Papa Ioan Paul al II-lea » *Scrisoarea Enciclică «Fides et Ratio» a Papei Ioan Paul al II-lea adresată tuturor episcopilor Bisericii Catolice despre raportul dintre Credinţă şi Raţiune,* în vol. Magisteriu 1. Institutul Teologic Romano-Catolic din Bucureşti, Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice,* Ed. A[rhiepiscopiei R[omano-] C[atolice] B[ucurești, 2008].

BAR-HEBRAEUS,Grigore (numele arab de naştere: **ABU'L-FARAJ Bin HARUN Al-MALATI**) (1226-1286)

„Scriitor, savant şi muzician sirian... A studiat medicină şi retorică în Antiohia şi la Tripolis. În anul 1246, este numit episcop... [la] creştinii siriaci. Autor a nenumărate lucrări de medicină, astronomie, filosofie, teologie, retorică. A fost un continuator al doctrinei lui Avicenna... Abu'L-Faraj este autorul gramaticii limbii siriene *Cartea razelor* –o scurtă gramatică în versuri cu dicţionar explicativ în 618 distihuri–, şi al scrierii istorice *Istoria universală...,* în trei părţi...". Alte lucrări: *HewathHekhmetha=Crema Ştiinţei* (cuprinzând cunoştinţe din toate domeniile); *Awsar Raze=Depozitul cu secrete* (un comentariu al Bibliei); *Makhtbhanuth Zabhne=Cronica* (o istorie a Lumii de la Creaţie, în două părţi, prima –*Chronicon Syriacum*– istoria politică, a doua –*Chronicon Ecclesiasticum*– istoria Bisericii).

El spune: „*Sufletul căruia îi lipseşte înţelepciunea e ca şi mort... Omul care se poartă cum se cuvine, de la bun început, e ferit de mustrări de conştiinţă.*" V. *Enciclopedia înţelepciunii*, p. 206. Este considerat sfânt de Biserica Ortodoxă Siriacă (a Antiohiei).

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului BAR-HEBRAEUS, Grigore.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Enciclopedia înţelepciunii » *Enciclopedia înţelepciunii,* Grupul editorial-redacţional: V. Borscev, A.Vorobiova, R. Goncearov, D. Zorkov, A. Ivanova, N. Kasatkin, G. Chiriac, V. Kostrubov, Iu. Lopatin, O. Lutenko, O. Pahomova, L. Prokopenko, D. Pronin, B. Frumosu, N. Cervatiuk. Traducere [din limba rusă] de Bogdan Budeş, Nadejda Chitan, Alina Patrakova, Viaceslav Siskovski, [Editura Roossa, Moscova-Iaşi, 2014?].

BEDA, Venerabilul (672/673-735)

Sfânt, învăţător/ Doctor al Bisericii şi savant. „Istoric şi teolog englez. Lucrarea sa reprezintă o valoroasă şi importantă sursă istorică a epocii (*Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*). Canonizat. Doctor al Bisericii(1899)". V. *Mic Dic. Enc.*, 2008, p. 125. Părintele învăţământului englez –cum l-a numit istoricul Burke– a murit la vârsta de 63 de ani în mănăstirea din Jarrow, Anglia, după ce a dictat ultima pagină a ultimei sale cărţi şi a recitat Rugăciunea de preamărire a Sfintei Treimi (Doxologia):

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto. Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.=Glorie Tatălui, şi Fiului, şi Sfântului Spirit, precum era la început, şi acum, şi pururea, şi în vecii vecilor. Amin. Era în ajunul sărbătorii Înălţării Domnului, 25 Mai 735.

A consacrat mult timp calculului calendarului; el observa legătura dintre maree şi ciclurile lunare. V. Lonchamp, p. 39. Are şi lucrări de geografie şi ştiinţele naturii. Cf. şi Bricout I, p. 686, 687. Cele mai mari satisfacţii ale vieţii sale au fost exprimate de el în trei cuvinte: *Discere, Docere, Scribere:* să *cunoască el însuşi, să înveţe pe alţii şi să scrie.* Cea mai mare parte a operelor sale scrise au în vedere învăţământul. A scris mult în domeniul filosofiei, istoriei, aritmeticii, gramaticii, astronomiei, muzicii, medicinei, urmând exemplul spaniolului Isidor de Sevilla…

Beda este *unul dintre părinţii culturii* ce a urmat după dânsul, exercitând, prin Şcoala din York şi prin Şcoala lui Carol Cel Mare, o influenţă hotărâtoare asupra întregii culturi europene. Între monumentele cele mai însemnate ale istoriografiei se află cartea sa *…Istoria bisericească a neamului englezilor;* pentru această lucrare a meritat să fie proclamat… în 836, *„Venerabilis et modernis temporibus doctor admirabilis"=„Venerabil şi admirabil învăţător pentru timpurile moderne"*. El însuşi ţinea să se numească: *„historicus verax"=istoric al adevărului…* Îşi încheie marea sa operă istorică cu această Rugăciune: *„Te rog, Isuse al meu, care mi-ai dat harul să mă adăp cu nespusă bucurie din cuvântul înţelepciunii Tale, ajută-mă cu mila Ta ca într-o zi să ajung la Tine, izvor al înţelepciunii, şi să privesc cu nesaţ faţa Ta".*

Papa Grigore al II-lea l-a chemat la Roma, dar Beda l-a implorat să-l lase în singurătatea atât de activă a Mănăstirii din Jarrow, de care nu s-a îndepărtat decât câteva luni, pentru a pune bazele Şcolii din York; din această şcoală avea să iasă mai târziu celebrul Alcuin, maestru la curtea lui Carol Cel Mare şi fondator al primului centru de învăţământ din Paris.

Opera lui Beda poate fi împărţită în trei grupuri: opere ştiinţifice (*De Rerum natura*, un gen de enciclopedie în 51 de capitole), opere istorice (celebra *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*) şi teologice (comentarii la *Pentateuh, Psalmi* şi *Faptele Apostolilor*). V. detalii în *Dicţionarul Teologilor*, p. 53, 54.

„După ce, la rugămintea secretarului, a dictat ultima pagină…[Beda] îi zise călugărului care terminase de scris: *«Acum ridică-mi capul şi ajută-mă să-mi pot întoarce ochii spre locul sfânt unde îmi făceam rugăciunea, deoarece simt că mă cuprinde o fericită bucurie.»* Au fost ultimele sale cuvinte…" V. *Vieţile sfinţilor I*, p. 238, 239.

Se spune despre el: „Una din marile comete ale desăvârşirii umane se desparte de planeta noastră, după ce ne-a arătat că Domnul este Dumnezeul Ştiinţelor". V. *Vieţile Sfinţilor*, I, p. 238, 239. Iar la p.176, din mai-sus-menţionata carte, citim: „Obiectul

care este folosit pentru numărarea rugăciunilor rostite, şiragul de mătănii, este de origine foarte veche. Pustnicii din Părţile Răsăritului foloseau pietricele pentru a ţine seama de numărul rugăciunilor vocale pe care îşi propuneau să le rostească. În mănăstirile medievale, fraţii…, urmând sfatul Sfântului Beda Venerabilul, au folosit coliere formate din boabe înşirate pe o sfoară…” . Cf. şi Spencer, p. 29.

Pentru rolul creştinismului în formarea poporului englez şi pentru contribuţia Venerabilului Beda, v. Spencer, p. 26, 30.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului BEDA, Venerabilul.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Bricout » *Dictionnaire pratique des connaissances religieuses, publié sous la direction de J. Bricout, premier vicaire de N.-D. de Lorette, à Paris, ancien directeur de la Revue du Clergé Français,* Tome premier-sixième, Librairie Letouzey et Ané, Paris, 1925-1928.

Dicţionarul teologilor » Tamaş, Ioan, *Dicţionar de teologi creştini,* [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2011.

Lonchamp » Lonchamp, Jean-Pierre, *Ştiinţă şi Credinţă.* Trad. din limba franceză de Magda Stavinschi, *Postfaţă* de Pr. Doru Costache, [Ed.] XXI: Eonul Dogmatic, Bucureşti, 2003.

Mic Dic. Enc., 2008 » *Mic dicţionar enciclopedic,* ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, coordonator Alexandru Stănciulescu, Ed. Enciclopedică–Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2008.

Spencer » Spencer, Nick, *The Evolution of the West.How Christianity Has Shaped Our Values,* S[ociety for] P[romoting] C[hristian] K[nowledge] Publishing, London, 2016.

Vieţile Sfinţilor » *Vieţile Sfinţilor,* vol. I (Ianuarie-Iunie), vol. II (Iulie-Decembrie), [Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 1982, 1983.

BELLARMIN, Robert (1542-1621)

Om de ştiinţă italian. Iezuit. Sfânt şi Învăţător al Bisericii. „Cel mai eminent dintre toţi aceşti profesori era R. Bellarmin din Montepulciano… Dispunând de învăţaţi precum **Bellarmin**…, Clavius…, Colegiul Roman a păstrat contacte strânse cu mişcările intelectuale ale timpului şi a devenit, potrivit afirmaţiei lui Montaigne, «o pepinieră de oameni mari»”… V. *Ist. Iezuiţilor,* p. 85, 86. „Din moment ce afirmaţiile lui Galileo păreau să contrazică anumite pasaje ale Scripturii, au fost

interpelaţi şi teologii, iar în acea perioadă era imposibil să nu fie consultat şi Robert Bellarmin… Robert [Bellarmin] i-a explicat Papei Paul al V-lea că ipotezele lui Galileo erau simple presupuneri, care, în acel moment, nu erau susţinute de nici o evidenţă a probelor… Galileo a păstrat până la sfârşitul vieţii sale un document semnat de Bellarmin, la 26 Mai 1616, prin care i se confirma că la acea întâlnire nu i se ceruse să-şi repudieze nici teoriile, nici ideile şi că nu fusese pedepsit în nici un fel. În felul acesta, a luat sfârşit rolul jucat de Bellarmin în cazul Galileo”. V. *Ist. Iezuiţilor*, p. 154, 155.

Avea o deschidere teoretică remarcabilă „către noi interpretări ale Scripturii, în lumina adăugirilor la suma cunoştinţelor umane”, pe linia Sfântului Albert Cel Mare. Este faimoasă declaraţia sa legată de Cazul Galilei şi care arată că „Biserica nu a fost complet inflexibilă”: *„Dacă ar exista o dovadă reală că Soarele stă în centrul Universului, că Pământul este în al treilea cer şi că Soarele nu se învârte în jurul Pământului, atunci ar trebui să purcedem cu mare circumspecţie la explicarea pasajelor din Scriptură care par să arate contrariul şi să admitem că nu le-am înţeles, mai degrabă decât să declarăm că opinia este falsă atunci când ea s-a dovedit că este adevărată”*. V. Woods, p. 98, 99.„Pentru erudiţia lui vastă şi forţa de gândire puse în slujba învăţăturii creştine catolice merită titlul de «*ciocanul ereticilor*»… În 1930, Papa Pius al XI-lea i-a conferit întreitul Titlu de *fericit*, *sfântşiînvăţător al Bisericii.*” V. *Vieţile Sfinţilor, vol. II*, p. 139, 140. Cf. şi *Dicţionarul Teologilor*, p. 54, 55.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului BELLARMIN, Robert.
Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Dicţionarul teologilor » Tamaş, Ioan, *Dicţionar de teologi creştini*, [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2011.

Istoria iezuiţilor » Bangert, William V., S. J., *Istoria iezuiţilor.* Trad. de Marius Taloş, S. J., Cuvânt înainte de P. Olivo Bosa, S. J.,Ed. Ars Longa, [Iaşi, 2001].

Vieţile Sfinţilor » *Vieţile Sfinţilor*, vol. I (Ianuarie-Iunie), vol. II (Iulie-Decembrie), [Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 1982, 1983.

Woods » Woods Jr., Thomas E.,*Cum a construit Biserica Catolică civilizaţia occidentală,* [*Cuvânt înainte* de Cardinal Antonio Cañizares], trad. de Geta Lazăr, Ed. A[rhiepiscopiei] R[omano-] C[atolice, Bucureşti], 2016, primul tiraj; exemplarul folosit de noi are indexul necorelat cu paginile, noi indicăm direct paginile propriu-zise.

BLASIU, Sfântul (?-316)

Medic, episcop, martir şi sfânt. S-a născut în Dubrovnic, Croaţia. A studiat medicina. A fost medic şi episcop în Sebaste (Armenia istorică). Persecutat şi decapitat sub împăratul Licinius. Unul dintre cei mai populari sfinţi în Evul Mediu. I s-au dedicat multe biserici şi multe localităţi îi poartă numele. Este sărbătorit de catolici la 3 Februarie, de ortodocşi la 11 Februarie (Sf. Mucenic Vasile). Unul dintre cei 14 Sfinţi Protectori. Credincioşii sunt binecuvântaţi pentru a fi feriţi de bolile de gât: „*Per intercessionem Sancti Blasii, liberet te Deus a malo gutteris et a quovis alio malo* = Prin mijlocirea Sfântului Blasiu, să te elibereze Dumnezeu de rele la gât şi de orice alt rău". După Kirsch. Johann Peter, *St.Blaise*, în *The Catholic Encyclopedia*, vol. 2, New York: Robert Appleton Company, 1907, 1 Mar[tie] 2017, «http://www.newadvent.org/cathen/02592a.htm». Este *patronul medicilor veterinari*. V. Revista *Actualitatea Creştină*, A. XXVII, Nr. 2/2016. Este sfântul animalelor sălbatice, patron al unor oraşe, al pietrarilor, sculptorilor, lucrătorilor cu lâna etc.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului BLASIU, Sfântul.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Actualitatea Creştină » Revista*Actualitatea Creştină,* publicaţie a Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti. Apare lunar, din 1990.

BRUNO, Sfântul (1030/1035-1101)

Sfânt şi savant. Născut la Köln (Colonia), într-o familie nobilă. După ce a absolvit cursurile Şcolii din Reims, a funcţionat la aceeaşi şcoală ca prof. de ştiinţe şi literatură…, dobândindu-şi un mare renume… În 1088, Bruno este chemat la Roma de fostul său elev, Papa Urban al II-lea, unde rămâne 4 ani, ca sfetnic al Papei… „Deoarece s-a opus practicilor simoniace ale episcopului Manasses, a întâmpinat unele dificultăţi care l-au determinat să părăsească învăţământul… În anul 1084, episcopul Hugo De Grenoble i-a oferit locul unde s-a întemeiat Ordinul călugăresc «Ordo Cartusiensis» (după numele latin al Munţilor Chartreuse), la poalele Alpilor, din masivul muntos La Grande Chartreuse, în sudul Franţei. Este cunoscut şi admirat spiritul de reculegere sufletească, de totală dăruire rugăciunii şi muncii fizice şi intelectuale, pe care le-a imprimat Institutului său şi este urmat cu fidelitate de urmaşi până astăzi." În 1623, Papa Grigore al XV-lea a introdus comemorarea Sfântului Bruno în Calendarul Bisericii Universale la data de 6 Octombrie. V. *Vieţile Sfinţilor*, vol. II, p. 174, 175.

„Sfântul Bruno a fost *medicul cel mai vestit din Europa timpului său.*

Iată ocazia convertirii lui: în 1083, muri Raimund Diocres, doctor binecunoscut la Univ. din Paris. Bruno veni la Paris cu patru prieteni, ca să asiste la înmormântarea lui. Cadavrul era aşezat într-o sală a cancelariei, aproape de Notre Dame. Mortul nu era acoperit decât cu un simplu văl. În timpul ceremoniei, cadavrul începu să strige: *Am fost acuzat de dreapta judecată a lui Dumnezeu. Şi de dreapta judecată a lui Dumnezeu am fost judecat.* Apoi, ridicându-se, strigă mai tare: *Judecata dreaptă a lui Dumnezeu m-a osândit.* Bruno avea atunci 45 de ani. Înspăimântat, se retrase la Mănăstirea Grande Chartreuse din Grenoble şi ajunse sfânt." V. Pura I, p. 108.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului BRUNO, Sfântul.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Pura I » Pura, P[reot] N[icolae], *Chemarea Culmilor,* ediţia [a] II[-a], Ed. Asoc. „Sf. Nichita", Kolozsvár-Cluj, 1944.

Vieţile Sfinţilor » *Vieţile Sfinţilor,* vol. I (Ianuarie-Iunie), vol. II (Iulie-Decembrie), [Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 1982, 1983.

CUSMANO, Iacob (1834-1888)

Sfânt catolic. „Preot, medic [italian]... Este considerat *creatorul spitalului modern*. Era medic, chiar unul foarte stimat şi căutat; biografii l-au numit *medicul săracilor...* A întemeiat Asociaţia *Il boccone del povero* (Asociaţia *Porţia săracului*) pentru a veni în ajutorul celor mai săraci oameni din capitala Siciliei. S-a consacrat lui Dumnezeu, devenind preot, punându-se total în slujirea săracilor. Sfânta Fecioară Maria a fost mereu protectoarea lui. Asociaţia sa va deveni nucleul de unde se vor naşte Congregaţiile *Surorilor Slujitoare ale celor Săraci* şi *Misionarilor Slujitori ai Săracilor*. Ei vor continua ceea ce Iacob a început, să-L asiste cu dăruire totală pe Isus prezent în cei săraci, oferind acestora tot ce avea. A fost beatificat..., 1983". V. *Actualitatea creştină*, a. XXVII, nr. 3/2016, p. 18.

A trăit într-o perioadă tulbure din punct de vedere social, cu mizerie, decadenţă şi atacuri împotriva Bisericii. S-a dedicat actelor de binefacere şi de organizare a săracilor. Aduna alimente, mergând din-casă-în–casă, cerând *„o îmbucătură-pentru-săraci"*. A fondat orfelinate şi şcoli. „Din mâinile lui Iacob Cusmano şi din Asociaţia *Îmbucătura Săracului* s-au născut ateliere de tot felul: cizmării şi magazine de încălţăminte, tâmplării, croitorii, ... brutării şi fabrici de paste, tăbăcării, lânării şi ateliere de ţesut şi brodat, tipografii etc.". V. Sicari I, p. 264.

A făcut minuni în timpul vieţii; spre exemplu: a înmulţit alimentele miraculos, a cerut ca cioburile unor farfurii sparte dintr-un coş scăpat din mână de un debil fizic să

fie adunate toate, iar farfuriile s-au refăcut precum erau înainte de a se sparge. V. detalii la Sicari I, p. 252-267. Cf. şi Gerlando Lentini, *Un sfânt la Palermo. Iacob Cusmano*, trad. de pr. dr. Felician Tiba, Ed. Sapientia, Iaşi, 2016.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului CUSMANO, Iacob.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Actualitatea Creştină » Revista*Actualitatea Creştină,* publicaţie a Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti. Apare lunar, din 1990.

Sicari I » Sicari, Antonio Maria, *Portrete ale Sfinţilor[vol.]* 4, *Sfinţii din secolul XIX,* trad.: Liana Ghel, Geanina Tivdă, Tatiana Lucaci. Editura Carmelitană, 2013.

DAMASCHINUL,Ioan (c.675-753/749)

„Teolog bizantin, ultimul Sfânt Părinte al Bisericii. Adversar al iconoclasmului şi susţinător al cultului icoanelor; polemist, orator, imunolog. Cu el se încheie epoca patristică. A sistematizat dogmele Bisericii creştine şi a luat poziţie critică faţă de erezii. Opera sa principală este *Dogmatica,* iar ca imnograf, *Octoihul"*. V. *Mic Dic. Enc.,* 2008,p. 631. „Născut la Damasc, într-o familie creştină, nobilă şi bogată [probabil arabă], a primit o educaţie variată..., a studiat filosofie, matematică, astronomie şi muzică... Lui îi aparţine *primul sistem de notare muzicală bisericească* şi compoziţia majorităţii cântărilor creştine din culegerile liturgice *Tipicon* şi *Octoih*... A fost supranumit «*strună de aur*». Este mai cunoscut în calitate de teolog. Lucrarea sa fundamentală este *Izvorul cunoaşterii*, compusă din trei părţi: *Dialectica, Despre erezii* şi *Dogmatica".* Este vorba de un sistem de idei despre Dumnezeu, despre creaţia lumii şi a omului..." V. *Enciclopedia înţelepciunii*, p. 179. Cf. şi Rus, Prof. Dr. Remus, *Sfântul Ioan Damaschin*, în «CrestinOrtodox.ro»; Ionescu, cap. *Teologie şi Ştiinţă, între destinaţia de competenţă şi idealul de unitate al cunoaşterii la Sfinţii Maxim Mărturisitorul şi Ioan Damaschin,* p. 181 şi urm.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului DAMASCHINUL, Ioan.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Enciclopedia înţelepciunii » *Enciclopedia înţelepciunii,* Grupul editorial-redacţional: V. Borscev, A.Vorobiova, R. Goncearov, D. Zorkov, A. Ivanova, N. Kasatkin, G. Chiriac, V. Kostrubov, Iu. Lopatin, O. Lutenko, O. Pahomova, L. Prokopenko, D. Pronin, B. Frumosu, N. Cervatiuk. Traducere [din limba rusă] de Bogdan Budeş, Nadejda Chitan, Alina Patrakova, Viaceslav Siskovski, [Editura Roossa, Moscova-Iaşi, 2014?].

Mic Dic. Enc., 2008 » *Mic dicţionar enciclopedic,* ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, coordonator Alexandru Stănciulescu, Ed. Enciclopedică–Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2008.

FAÀ DI BRUNO, Francesco Da Paolo Virgilio Secondo Maria (1825-1888)

Sfânt. Matematician italian. Este cunoscut pentru *Formula Faà Di Bruno.* A fost un scriitor spiritual. *Beatificat în 1988*. V. *List I.* La început, a urmat studii militare şi o carieră militară. A participat la Războiul de Independenţă al Italiei, sub Vittorio Emanuele. Una din marile tragedii ale vieţii sale a fost contradicţia dintre aspiraţiile sale ca sincer patriot ce dorea unitatea Italiei, şi faptul că era respins deoarece era catolic loial Papei; îl întristau metodele inacceptabile şi maniera în care unitatea era promovată, cu persecutarea şi opresarea Bisericii. A studiat apoi matematica la Sorbona cu Augustin-Louis Cauchy. Fiind încă student, publică studii de matematică. După o scurtă şedere la Torino, revine la Paris şi studiază astronomia. *Inventează unmecanism care permiteorbilor să scrie*. Defineşte *Formula Faà Di Bruno* (ulterior, s-a stabilit că o parte a Formulei îi aparţine lui L. F. A. Arbogast.) Doctorat în 1861. Predă matematica la Univ. Torino. Discriminat la promovarea în Universitate, pentru că era activ în Biserică. Publică o carte excelentă –*Teoria Formelor Binare*. [Alte studii: *Teoria generală a eliminării;* Calculul erorii.] *A inventat un barometru diferenţial* şi *un ceas electric cu alarmă*.

A desfăşurat o amplă activitate de binefacere. Se asociază cu Giovanni Bosco, celebrul catolic activ în educarea tinerilor săraci. Fondează organizaţii, infirmerii, cămine pentru săraci şi tineri şi tinere. A zidit o biserică – Nostra Signora del Suffragio, dedicată fratelui său mort pe câmpul-de-luptă, în care organizează şi participă zilnic la rugăciuni pentru toţi cei ucişi în războaie. A fost sfinţit preot în 1876. După: J. J. O`Connor and E. F. Robertson, *Francesco Da Paolo Virgilio Secondo Maria Faà Di Bruno,* în *Indexes of Biographies,* School of Mathematics and Statistics, University of St. Andrews, Scotland, April 2016.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului FAÀ DI BRUNO,

Francesco Da Paolo Virgilio Secondo Maria.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

List I » *List of Christian Thinkers in Science and technology,* Wikipedia, 2015.

GHIKA, Vladimir (1873-1954)

„Preot catolic român. [Papa Francisc a semnat Decretul de Beatificare la 27 Martie 2013; Beatificat la 31 August 2013.] Nepot al ultimului Domn al Moldovei, Grigore Alexandru Ghica. Condamnat, din cauza credinţei, de autorităţile comuniste, a murit în închisoare, unde a propovăduit credinţa creştină şi a susţinut rezistenţa împotriva comunismului…” V. *Mic Dic. Enc.,* 2008, p. 516. „Matilda Ghika, estetician şi filosof, din aceeaşi familie... [declara despre V. Ghica]: «Avea cunoştinţele cele mai vaste în domeniile cele mai variate: filosofie, chimie, muzică, arheologie..., matematici etc.»... Olphe Gaillard, stareţ în Ordinul Benedictinilor..., [subliniază] «gustul său pentru cunoştinţele exacte: matematici, fizică, medicină, chimie»”. Apud Nicolae, Ştefan, *Monseniorul Ghika, apostol şi martir.* Cu o postfaţă a editorului [Ion Papuc, *Monseniorul* (*Legendă la o Imagine*)], [Ed.] Crater, Bucureşti, 1991, p. 48. „Era preot catolic..., a fost misionar şi, pregătindu-se pentru acest rol, a învăţat şi medicină şi chimie”. V. Teodor Lavy, în *Ghika,* p. 443, 444.

Preocupat de relaţia Credinţă-Ştiinţă, „Monseniorul Ghika... spune: *«Ştiinţa nu numai că nu îl contrazice pe Dumnezeu, dar este inventarul lucrării lui Dumnezeu...* ***Ca să fii om de ştiinţă trebuie să fii sfânt*»**, spune Ghika [relatarea lui Agenor Danciul] ... *«Dacă ceva poate surprinde, chiar şoca, la prima vedere, în modul cum ne sunt propuse adevărurile de credinţă,adevăratele obstacole nu vin din partea Raţiunii, cu condiţia să raţionăm, să reflectăm profund; nimic nu se împacă mai bine, pentru acela care vrea într-adevăr să gândească, decât Raţiunea, lucrare şi reflectare a lui Dumnezeu, şi Credinţa, lucrare, reflectare şi participare la însăşi viaţa lui Dumnezeu»*”. V. *Ghika,* p. 307.

Studiază „la Paris, Fac. de Stiinţe Politice,... [dar şi] medicină, botanică, arte, litere, filosofie şi drept..., [«având şase doctorate», v. Marius Ghilezan, *Partida Monseniorului,* Ziarul *România Liberă*, 10 Octombrie, 2016, p. 6]. La Roma,… va urma Fac. de Filosofie-Teologie… În 1902, după un misterios discernământ, pentru a fi «şi mai ortodox», face profesiunea de credinţă catolică [împreună cu Regina Serbiei, Natalia, verişoara sa], v. Sicari, Antonio Maria, *Fericitul Vladimir Ghika*, în vol. Sicari, Antonio Maria, *Portrete ale Sfinţilor.* [Vol.] 5. *Sfinţii din Secolul XX.* Trad.: Tatiana Lucaci, Ed. Carmelitană, Snagov, 2013, p. 310] ... În 7 Octombrie 1923 este sfinţit preot..., cere de la Papă privilegiul de a putea celebra Sf. Liturghie în cele două rituri: latin şi bizantin,

privilegiu care i se acordă..., devenind astfel *primul preot român biritual...*

Şi-a desfăşurat activitatea extraordinară în toată lumea, la Bucureşti, Roma, Paris, Congo, Tokyo, Sydney, Buenos-Aires... Întors în Ţară, se dedică operelor de caritate şi deschide *primul dispensar gratuit*, Bethleem Mariae, la Bucureşti, pune bazele marelui spital şi sanatoriu Sfântul Vicenţiu de Paul [pe fosta Şosea Jianu, «rechiziţionat de comunişti la 14 Septembrie 1945 (azi, încă, Spitalul Parhon, Bulevardul Aviatorilor 34-36)», v. *Ghika,* Ilustraţii], înfiinţând astfel *primul spital gratuit din România* şi *prima ambulanţă*, devenind *fondatorul primei opere catolice de caritate din România…*

„La Bucureşti, a lucrat cu propriile lui mâini ca să ridice un mic dispensar gratuit şi o capelă. Ambulatoriul s-a născut înconjurat de simpatia nobililor şi a poporului, a catolicilor şi a ortodocşilor... Un prieten medic (un celebru om de ştiinţă credincios [Nicolae Paulescu, v. mai jos, De Miribel, p. 21] şi-a garantat colaborarea şi a atras cu sine alţi colegi şi personal sanitar. Au început consultaţiile la ambulatoriu (şapte în prima zi, două sute la sfârşitul săptămânii) şi vizitele la domiciliu...” V. mai sus, Sicari, p. 312. A fost „preot, confesor, director spiritual, conferenţiar, om de ştiinţă, diplomat, activitatea lui desfăşurându-se în toate mediile, de la capete încoronate, şefi de state, politicieni, filosofi, artişti, scriitori, teologi, până la anarhişti, ocultişti, homosexuali şi prostituate”. V. Revista *Actualitatea Creştină...*, A. XXIV, nr. 9/2013, p. 2. În opera sa caritabilă din Bucureşti a beneficiat decisiv de ajutorul celebrului medic, profesor şi descoperitor Nicolae Paulescu. V. De Miribel, Elisabeth, *Memoria tăcerilor. Vladimir Ghika, 1873-1954,* [Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti, 2004], p. 21-22.

„A fost un convertit. S-a născut în ortodoxie. Trecerea la catolicism n-a fost pentru el o ruptură, ci o împlinire. Nu spunea el că s-a făcut catolic pentru a fi şi mai ortodox? Această origine şi această convertire îl plasează dintr-o dată pentru noi în acea perspectivă a unităţii care s-a accentuat atât de mult de atunci încoace... A fost un erou al acţiunilor caritabile”. V. mai sus, Nicolae, Ştefan, *Monseniorul Ghika...,* p. 40-41. „Caritatea sa nu se limita doar la cei săraci, bolnavi, ci era îndreptată în special către cei care erau departe de Dumnezeu, căci, pentru el, cea mai mare sărăcie, cea mai grea boală era absenţa lui Dumnezeu din viaţa unei persoane...”. V. Revista *Actualitatea Creştină...*, A. XXIV, nr. 9/2013, p. 27.

Momente de miracol: Audienţă la Împăratul Japoniei, la 20 Martie 1933. „Primit de Împăratul Japoniei [Hirohito] şi aflând de marea tristeţe a acestuia de a nu avea un urmaş la tron, Monseniorul se roagă lui Dumnezeu, iar Împăratul avu un băiat... Actualul Împărat [Akihito, pe tron între 1989 şi 2019, când, retrăgându-se, a devenit Împărat Emerit] s-a născut, aşadar, în urma rugăciunilor înălţate lui Dumnezeu de românul Vladimir Ghika”. V. mai sus, De Miribel, *Memoria Tăcerilor...*, p. 104-105; cf. şi Nicolae, Ştefan, *Monseniorul Ghika*, p. 24, şi la p. 58, Ion Papuc, *Monseniorul* (*Legendă la o*

Imagine); cf. articolul lui Ion Papuc şi în vol. Papuc, Ion, *Cu faţa spre Trecut.Portrete şi ideologii,* [Ed.] Vergiliu, Bucureşti, 2005, p. 47-59. Imaginea la care se referă Ion Papuc este Monseniorul Ghika, celebra sculptură a lui Gheorghe Anghel, astăzi aşezată în piaţeta de lângă Biserica Sacré Coeur din Bucureşti, unde a slujit Monseniorul; în timpul regimului comunist ateu, Statuia Monseniorului a fiinţat în Muzeul Naţional de Artă al României, sub un nume ascuns: *Cărturarul...*

Ghika a acţionat constant pentru refacerea unităţii creştine. Îl venera pe Sfântul Iosafat, martir şi apostol al unităţii dintre Biserica Răsăriteană şi cea Apuseană. S-a rugat pentru convertirea Rusiei, pe-atunci recent căzută în mâinile celor fără-de-Dumnezeu.

Editorialul Domnului Nicolae Dabija din Revista *Literatura şi Arta,* Chişinău, Joi, 23 Mai 2019, p. 1, ne aduce o înformaţie straşnică: **Lenin-dus-de-Satana, cu câteva ore înainte ca Monseniorul Ghika să-l salveze.**

Monseniorul Vladimir Ghika a fost condamnat la moarte, „crima sa cea mai mare” fiind... planul de a-l „face sănătos pe Lenin când acesta se îmbolnăvise.”

Monseniorul *„se porneşte la Moscova cu gând să-l salveze. Numai el cunoaşte leacul pentru boala lui: să-l facă să se lepede de Satana. Are în plan să-l convertească la credinţa creştină. La fel le tratase pe alte patru capete încoronate. Pe împăratul Japoniei îl sculase din patul lui de suferinţă, după ce-l încreştinase. Ca şi pe prim-ministrul ateu al Franţei. Acum intenţiona să-l încreştineze pe Diavol. Va reuşi oare? Avea binecuvântarea Papei Pius al XI-lea şi deţinea o scrisoare de la Pontif către conducătorii URSS.*

Merse câteva luni prin Ucraina şi Rusia, bântuite de viscol şi război. Cunoscând intenţiile lui, Satan îi pune diverse piedici, ca să nu izbândească şi să se întoarcă din drum.”

Obligat să aştepte permisiunea lui Stalin de a intra în Moscova, învaţă rusa*„o însuşeşte cu rapiditate. Acum era convins că putea sta de vorbă cu Lenin de la suflet la suflet, având toate argumentele cum să-l facă pe acesta să treacă la credinţa în Iisus, în schimbul însănătoşirii sale. Toţi medicii chemaţi din Occident la căpătâiul lui Lenin asistă neputincioşi la agonia acestuia. Cei mai mulţi îşi cer onorariile şi pleacă. Atunci Stalin acceptă „consultaţia” trimisului Papei, care îi scrisese că-l va tămădui pe camaradul lui de crime <fără de bani>. La 21 ianuarie 1924 Vladimir Ghika intră cu o troică trasă de cai în Moscova înzăpezită. Dar tot atunci află vestea tristă: Monseniorul*

lui Dumnezeu, Vladimir Ghika, făcuse zadarnic acel drum, pentru că Lenin, celălalt Vladimir, al Diavolului, murise chiar în acea noapte, iar învăţătura lui satanistă căpăta astfel şanse clare să se întindă ca o pecingine asupra întregului imperiu. Monseniorul se întoarce la Paris, de unde pornise la drum, cu plicul Papei nedesigilat şi cu regretul că n-a putut stăvili răul.

Satan triumfase. El îl învinse pe preotul român. După dispariţia fizică a lui Lenin, care nu apucase să fie creştinat, Rusia a prins să miroase a sânge. Ea se prăbuşise în hău, trăgând după sine mai mult de un sfert de planetă.” „Baza acţiunii pastorale a Monseniorului era **convingerea de neclintit în realitatea lui Dumnezeu...***«Chestiunea cea mai importantă* – spune el – *este să pui realitatea lui Dumnezeu la adevăratul ei loc de realitate: trebuie recunoscută, fără încetare, realitatea lui Dumnezeu; realitatea lui Dumnezeu profesată şi arătată în toate, mai ales acolo unde este mai evidentă...»* Şi insistă: *«Noi rămânem în afara adevărului celui mai elementar, în afara ordinii universale, în afara oricărui posibil progres, dacă nu privim la Dumnezeu ca la realitatea cea mai prezentă, reală în modul cel mai intens, aşa cum suntem reali noi înşine sau lumea întreagă...».* Spune că *«fără Dumnezeu noi nu reuşim niciodată să avem o adevărată intimitate cu realul... În Ştiinţă, omul nu face altceva decât să cerşească de la lucruri o parte din taina ascultării lor faţă de Dumnezeu.»...* El trăia... prezenţa lui Dumnezeu în Euharistie..., «în acest Sacrament, inima Dumnezeiască (o inimă de carne) bate pentru veşnicie»,” spune el. V. şi *Discursul rostit de Monseniorul Ghika* în Noiembrie 1928 la deschiderea Congresului Euharistic de la Sydney, Australia: *Principiile şi practica. Sfânta Fecioară şi Sfântul Sacrament*, v. mai sus, De Miribel, Elisabeth, *Memoria Tăcerilor*, p.139-169. Era membru al Comitetului Organizator al Congreselor Euharistice Internaţionale.

A fost participant strălucit în cercurile cele mai distinse de intelectuali creştini din Paris şi Meudon (Tereza de Lisieux, Charles Péguy, Francis Jammes, Paul Claudel, Jacques şi Raissa Maritain, Louis Massignon, François Mauriac, Maurice Blondel, Henri Gheon, René Bazin, Étienne Gilson, Jacques Madaule, Stanislas Fumet, pr. Garrigou Lagrange, abatele Journet, Olivier Lacombe etc.). A întemeiat, la Auberive, Franţa, o comunitate caritabilă pentru oropsiţii vieţii. Asemenea şi la Villejuif, un cartier sărac al Parisului. *A întemeiat alte opere de caritate în România şi Japonia*. A publicat mai multe cărţi: *La visite des Pauvres, L'Heure sainte, La Présence de Dieu, La Souffrance, La Liturgie du Prochain, Pensée pour la suite des jours* etc. Este Membru Post-Mortem al Acad. Române. V. Revista *Actualitatea Creştină,* nr. 2/ 2017, p. 12.

A fost arestat de regimul sovieto-comunist la 18 Noiembrie 1952.

„I-au rupt hainele de preot şi l-au ţinut aproape un an în frig, doar cu lenjeria intimă, supus la optzeci de interogatorii nocturne, lovit până şi-a pierdut văzul şi auzul, torturat cu curent electric, ca să-i smulgă mărturia că ar fi fost un spion al Vaticanului sau cel puţin să renunţe la Unirea cu Roma. Atunci când refuza să semneze procesele verbale false, îl ameninţau că îl vor spânzura gol pe un bulevard din Bucureşti. Dar nu ceda... Ceilalţi prizonieri găseau puterea de a-şi apăra propria demnitate privind la acel preot bătrân şi fragil şi, totuşi, de neînduplecat... Pentru el, –povesteşte un martor – zidurile închisorii nu

existau. Era liber, pentru că împlinea voinţa lui Dumnezeu." „Aruncat în închisoarea de la Jilava, ale cărei celule coborau până la opt metri sub pământ, iar zidurile musteau de apă... Într-o celulă de cinci metri pe şase, în care erau deja îngrămădiţi patruzeci şi patru de prizonieri..., Vladimir a devenit bunicul blând şi bun la care apelau toţi pentru a primi mângâiere..., îi ajuta pe ceilalţi să se roage, recita Rozariul..., făcea Calea Crucii, împărţea cu cei mai slăbiţi jumătate din hrana sa extrem de puţină, îi consola pe cei disperaţi, Duminica improviza pentru ei o Liturghie a Cuvântului şi o scurtă cateheză." V. detalii şi citatele în vol., menţionat mai sus: Sicari, Antonio Maria, *Fericitul Vladimir Ghika...*, p. 310, 312, 314, 315-317, 320, 323, 324.

Pentru timpul cât a fost în închisoarea sovieto-comunistă, cf. şi Boilă, Matei, *O lună din viaţa Monseniorului Vladimir Ghica în mărturia unui coleg de celulă*, în vol. Boilă, Matei, *În speranţa repunerii lui Hristos ca unic Domn al societăţii româneşti*, vol. I, Ed. Maritain, Bucureşti, 2011, p. 189-192. Câteva citate din Matei Boilă: „N-am cunoscut încă pe nimeni despre care să am în aşa măsură sentimentul neîndoios că este fericit cu adevărat atunci când se roagă sau meditează." (p.191). „Nu l-am surprins niciodată plângându-se de oboseală, de frig, de foame sau de mâncarea pe care abia o putea înghiţi... Nu am avut niciodată nici cel mai mic semn că Monseniorul Ghica suferea din cauza închisorii: era fericit de apostolatul pe care îl făcea, de nenumăratele prilejuri ce i se ofereau de a-L vesti pe Hristos." (p.192). Pr. Matei Boilă descrie şi convertirea sa proprie, miraculoasă, sub influenţa Monseniorului, a rugăciunilor fraţilor săi. Ne aduce un cuvânt spus de Monsenior în închisoare: *„Mi-e ruşine de urmaşii noştri. Ce vor spune despre noi care am trăit într-un secol stăpânit de două cărţi sub nivelul semidoctismului: Mein Kampf a lui Hitler şi Capitalul lui Marx.*" (p. 192).

„Pe patul de moarte, în lipsă de preot, s-a mărturisit public, cu voce tare… *«Mor cu conştiinţa împăcată că am făcut tot ce am putut, deşi nu întotdeauna tot ce a trebuit,*

pentru adevărata Biserică a lui Cristos, într-o perioadă tristă pentru ţara mea şi pentru întreaga lume civilizată»". V. Cosmovici, Horia, *Monseniorul. Amintiri şi documente din viaţa Monseniorului Vladimir Ghika în România,* [Ed.] Galaxia Gutenberg, [Târgu Lăpuş, 2011], p. 71. „După cum prevăzuse, adormi în Domnul, în ziua de 17 Mai [de fapt, 16 Mai 1954], exact la jumătatea pedepsei sale. Până în ultima clipă, a fost cu mintea clară. Când a închis ochii pentru totdeauna, cei de faţă au spus: «A murit un Sfânt»." V. *Ghika*, p. 445. V. detalii despre Monsenior, în *Ghika,* p. 35,lista cu numeroase alte studii despre Monseniorul Ghika. Cf. şi Daujat Jean,
Apostolul Secolului XX. Monseniorul Ghika, trad. din limba franceză de Mariana Petrişor, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti, 2017.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului GHIKA, Vladimir.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Actualitatea Creştină » Revista*Actualitatea Creştină,* publicaţie a Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti. Apare lunar, din 1990.

Ghika » Francisca Băltăceanu, Andrei Brezianu, Monica Broșteanu, Emanuel Cosmovici, Luc Verly, *Vladimir Ghika, Profesor de speranţă,* prefață de Î. P. S. Ioan Robu, Arhiepiscop Romano-Catolic de București, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 2013.

Mic Dic. Enc., 2008 » *Mic dicţionar enciclopedic,* ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, coordonator Alexandru Stănciulescu, Ed. Enciclopedică–Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2008.

Revista I»Revista *Literatura şi Arta,* Săptămânal al Scriitorilor din Basarabia „Republica Moldova", Chişinău, fondat la 3 Octombrie 1954. Redactor Şef: Nicolae Dabija.

ISIDOR, Din Sevilla (c.560-636)

Sfânt. „Prelat şi erudit spaniol. Arhiepiscop al Sevillei (c. 600). Organizator al Bisericii spaniole. Autor a numeroase lucrări cu caracter enciclopedic: *De natura rerum;Etimologiae*, celebre în Evul Mediu." V. *Mic Dic. Enc.*, 2008, p. 642. „[Lucrarea sa] *Etymologia* sau *Origine libri XX* este o operă uriaşă, un repertoriu enciclopedic de 20 de cărţi. Este o adevărată enciclopedie a întregii ştiinţe din vremea aceea". V. Bota I, p. 333, 334. Se consideră că Isidor încheie şirul luminos al Părinţilor Bisericii.

De origine hispano-vizigotă, născut la Cartagina. Prieten al Papei Grigore I. A scris 20 de cărţi de mare influenţă asupra elitelor bisericeşti din Evul Mediu. Tratatul său *Despre natură* abordează probleme de astronomie, matematică şi alte ştiinţe. V. *Quillet*, p. 115, 116. Cf. şi *Dicţionarul Teologilor*, p. 202, 203.

A fost proclamat *Sfânt* în 1598, iar *Doctor al Bisericii* în 1722. Doi din fraţii săi –Leander Din-Sevilla, Fulgentius Din-Cartagena– şi sora Florentina sunt, de asemenea sfinţi.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului ISIDOR, Din Sevilla.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Bota I » Bota, Pr. Prof. Dr. Ioan M., *Patrologia,* ediţia a II-a, [Casa de Editură] Viaţa Creştină, [Cluj-Napoca, 2002], p. 162, 163.

Dicţionarul teologilor » Tamaş, Ioan, *Dicţionar de teologi creştini*, [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2011.

Mic Dic. Enc., 2008 » *Mic dicţionar enciclopedic,* ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, coordonator Alexandru Stănciulescu, Ed. Enciclopedică–Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2008.

Quilliet » Quilliet, Bernard, *Încrâncenarea teologică. Istoria harului în Occident. Secolele III-XXI. Studii teologice,* trad. din lb. franceză de Leria Lilian Brătescu şi pr. dr. Ştefan Lupu, [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2012.

IULIAN, din Antiohia (n. Sec. IV–m. 305/311)

Sfânt şi medic. Martir. Cunoscut şi sub alte nume: **I. Martirul, I. din Antiohia/ Tars/ Cilicia/ Anazarbus.** S-a născut în provincia Cilicia din Asia Mică. Fiul unui senator păgân. Mama era creştină; rămasă văduvă, s-a mutat în Tars, unde a fost creştinat Iulian. A fost martirizat în timpul împăratului Diocleţian. Este sărbătorit de Biserica Catolică la 16 Martie, de cea Ortodoxă, la 21 Iunie; 6 Februarie după Laporte, v. p. 91.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului IULIAN, din Antiohia.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Laporte » Laporte, Claude, *Tous les saints de l' Orthodoxie,* [Ed.] Xénia, [Elveţia, 2008].

KALINOWSKI, Josif Rafael (1835-1907)

Sfânt şi matematician, provenind dintr-o nobilă familie poloneză. Proclamat *Sfânt*, în 1991. „La vârsta de 8 ani, Josif, «având o înclinaţie deosebită pentru matematică», a putut să frecventeze Inst. Nobililor, un colegiu în care tatăl său era prof. de matematică; a rămas acolo până la vârsta de şaisprezece ani, încheindu-şi cu brio primul ciclu de formare… [A urmat] Şcoala de Inginerie de la Sankt Petersburg… Inteligent…, strălucitor la studii…, la terminarea celor trei ani era deja locotenent inginer şi asistent de matematică în acea Academie… Prima muncă ce-i fu încredinţată a fost proiectarea căii ferate Kurk-Kiev-Odessa: el trebuia să schiţeze traseul printre noroaie şi mlaştini; dar în acele întinderi pustii şi nesfârşite reuşi –după cum scrisese– «*să lucrez cu mine însumi asupra persoanei mele*». Şi-l regăsi pe Dumnezeu… Lucrările pentru calea ferată au fost suspendate… şi astfel Kalinowski –

ridicat între timp la gradul de căpitan al statului major– a fost transferat la fortăreaţa de la Brest-Litovsk cu sarcina de a se îngriji de fortificări şi de lucrările de renovare… Fortăreaţa de pe frontiera ruso-poloneză era, şi mai e şi azi, un simbol, un creuzet în care mai mult decât altundeva se simt dramele acelor popoare. Aici, în 1863, îi sosi ştirea despre *Insurecţia din Ianuarie.* Kalinowski avea douăzeci şi opt de ani, era legat cu jurământ în armata ţarului, iar prin sânge şi credinţă era legat de Patria sa… Problema cea mai gravă nu era aceea de a-şi da demisia din armata rusească; problema… era aceea de a se apropia de răsculaţi în timp ce totul îi spunea că insurecţia era destinată să dea greş… Kalinowski… încercă înainte de toate să-i facă pe răzvrătiţi să se răzgândească până acolo încât unii îl acuzară că ar fi un laş şi, poate, chiar spion de-al ruşilor. El a răspuns: *«Vom vedea cine este în stare de jertfă».* S-a pus la dispoziţia *Consiliului Naţional de Insurecţie* şi fu numit Ministru de război în regiunea Vilnius. Înainte de a accepta, a pus o singură condiţie: că nu va semna niciodată nici o condamnare la moarte.

Dar, după cum prevăzuse…, insurecţia a fost înfrântă…, responsabilii cădeau, unul după altul, în mâinile poliţiei ţariste. Episcopul de Vilnius a fost exilat, au fost spânzuraţi preoţi, iar mănăstirile au fost transformate în închisori. În aceste luni teribile, Kalinowski, care lăuntric se maturizase mult, regăsi puterea, cam după zece ani, să se ducă iar la spovadă… Când a fost arestat, Kalinowski se hotărî să-şi asume responsabilităţile şi să nu denunţe pe nimeni.

…Un biograf îi descrie în acest fel statura morală: «Să-i oprească pe ceilalţi de a face greşeala cea mare, să nu contribuie cu nimic la a o comite, şi totuşi, să accepte cu generozitate să se asocieze tristelor consecinţe ale erorii şi să suporte împreună cu ceilalţi pedeapsa erorii comise, fără să acuze pe nimeni: iată adevărata faţă a lui Josif Kalinowski»…

În *Memoriile* sale citim: «*Acuzându-mă pe mine însumi de toate, sigur mă condamnam la moarte*». A fost condamnat la pedeapsa capitală…, dar… în acest fel urma să le dea cadou un martir polonezilor. Mulţi îl considerau deja un sfânt… Pedeapsa cu moartea i-a fost comutată în zece ani de muncă silnică în Siberia… Tribunalul militar răspândi cu bună ştiinţă zvonul că l-ar fi graţiat ca recompensă pentru informaţiile şi denunţările date… Astfel, ex-Căpitanul Statului Major, ex-Ministrul de război, cu capul ras şi zeghe de prizonier, cu demnitate şi blândeţe îşi începu Calea Crucii… De-abia după zece luni au ajuns la destinaţie; «*Câmpiile imense de la poalele şi-n spatele Uralilor* –scria condamnatul– *deveniseră un cimitir fără margini pentru zeci de mii de victime smulse din sânul Patriei Mame şi înghiţite pentru totdeauna.*»… În Siberia, procesul de maturizare interioară a fost cel mai profund. Scria: *«Lumea poate să-mi ia totul, dar un ascunziş va rămâne mereu de neatins: rugăciunea… În afara rugăciunii nu am nimic de oferit lui Dumnezeu… Îmi*

rămân doar suferinţa şi rugăciunea.»…

Între timp, în suflet lua iar naştere chemarea la preoţie… Luase cu dânsul *Evanghelia* şi *Imitaţiunea lui Cristos…, Exerciţiile* Sf. Ignaţiu de Loyola,… nenumărate episoade despre dedicarea lui … Ceilalţi condamnaţi, în rugăciunile lor, au pus şi această invocaţie: «*Pentru rugăciunile lui Iosif Kalinowski, eliberează-ne, Doamne!*»… El devenise… o «*taină vie*»… Cu trecerea anilor… soseşte câte o amnistie. În 1874, Iosif este eliberat… cu restricţia de a nu mai locui în Lituania…

La patruzeci şi doi de ani se prezintă la noviciatul din Graz, în Austria, şi intră acolo «*numai cu gândul de a se dărui unei vieţi penitente*»… Intrase cu această hotărâre: «… *Să nu mă mai despart nicicând de Isus Cristos*». Îşi completă studiile în Ungaria şi fu hirotonit în Polonia…

Sub conducerea lui, Provincia Carmelitană din Polonia a reînflorit… Devenise între timp *părintele spiritual al poporului său…*; dezbinarea între creştini «*este cel mai mare duşman al societăţii noastre*», «*calea cea mai sigură pentru aflarea păcii este tocmai unirea*»… «*Unitatea sacră! Unitatea sfântă! Acest cuvânt deja umple inima de durere, dar aprinde şi focul speranţei»*, aşa scria el în 1904… Intuia că în dezbinarea creştinilor îşi au rădăcina şi toate conflictele politice… Ni-l amintim pe patul de moarte, repetând fără încetare cuvintele lui Cristos: *«Părinte, ca toţi să fie una!»”*. Din Sicari, Antonio Maria, *Cartea Sfinţilor Carmelitani.* Prefaţă: Părinţii Carmelitani Desculţi; Introducere: PP. Carmelitani Desculţi; Traducerea: Irina Cristina Mărginean, Ed. Carmelitană, [Snagov], 2011, p. 199-211.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului KALINOWSKI, Josif Rafael.

LELLIS, Camil De (1550-1614)

Sfânt. Preot italian şi medic-prin-ocupaţie. Orfan de părinţi, cu o statură de uriaş, se angajează în armata Veneţiei şi luptă împotriva turcilor, apoi, în armata spaniolă, luptă împotriva maurilor. Îl prinde patima jocului-de-cărţi, pierde banii adunaţi din soldă. Decade. Ajunge cerşetor şi muncitor zilier. Cu o rană veche neînchisă, caută vindecarea la Roma.

Într-o zi, a avut o revelaţie, a înţeles cât de urâtă fusese viaţa lui de până atunci. Se dăruieşte din toată inima îngrijirii bolnavilor, mai ales a celor cu rănile cele mai respingătoare. Împreună cu preotul Filip Neri, viitorul Sfânt, concepe un plan de îmbunătăţire a asistenţei bolnavilor. Formează un prim grup de voluntari, închiriază o casă pe care o transformă în spital gratuit, lucrează benevol în alte spitale.

Între timp, studiază teologia şi este sfinţit preot. Grupul de voluntari condus de

Lellis –îmbrăcaţi cu haine de culoare neagră, pe care era cusută o cruce roşie– capătă respect şi notorietate. Papa Grigore al XIV-lea ridică societatea lor la rang de *Ordin Călugăresc Slujitorii Bolnavilor.* Alături de cele trei voturi monahice clasice (sărăcia, castitatea, ascultarea), adaugă un al patrulea: a îngriji pe bolnavii de ciumă, chiar cu preţul vieţii.

Cu şapte ani înainte de moarte, renunţă la sarcina de Superior General al Ordinului. Acesta avea deja în Italia 15 case, 8 spitale şi peste 300 de voluntari; apoi s-a răspândit în întreaga lume. Poporul îl considera, încă în viaţă fiind, sfânt *–Sfântul Cruce Roşie.*

Biserica l-a înscris în calendar în 1746, iar Papa Leon al XIII-lea l-a declarat Patron al Bolnavilor şi Spitalelor, împreună cu Sfântul Ioan-al-lui-Dumnezeu. Este sărbătorit la 14 Iulie. După: *Vieţile Sfinţilor,* vol. II, p. 33.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului LELLIS, Camil De.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Vieţile Sfinţilor » *Vieţile Sfinţilor,* vol. I (Ianuarie-Iunie), vol. II (Iulie-Decembrie), [Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 1982, 1983.

MOSCATI, Giuseppe (1880-1927)

Medic şi chirurg italian. Sfânt. Descinde dintr-o familie de patricieni italieni, oameni foarte admiraţi pentru actele lor de caritate şi pentru viaţa lor pioasă. V. Rizzoli Larousse, Enciclopedia Universale, X, Mest-Opaco, Rizzoli Edizioni, [1969], Milano, p. 315. Prof. Moscati –membru al Acad. Regale de Medicină şi Chirurgie, membru fondator al Soc. Medicilor şi Naturaliştilor şi al Soc. Italiene de Biologie Experimentală– este un *model de viaţă dedicată „principiului armoniei dintre Ştiinţă şi Credinţă”.* A absolvit în 1903 fac. de medicină *cum laude*. Cercetările şi contribuţiile sale ştiinţifice originale publicate în *Archives Internationales de Physiologie* şi în alte publicaţii privitoare la *metabolismul intermediar, studiile endocrinologice* sau *tehnica electrocoagulării* au avut un viu răsunet în lumea ştiinţei medicale *–metoda originală a lui Moscati pentru realizarea hipofizectomiei* prin introducerea în şeaua turcească a unui ac electrolitic şi electrocoagularea glandei; sau tehnica personală aplicată de el în endocrinologie prin practicarea pancreasectomiei într-un mod specific…

Moscati, în paralel cu viaţa de medic chirurg, [era] cercetător neobosit, ajuns pe culmile vieţii academice. V. *Moscati, medic sfânt*, p. 20 şi urm. V. şi *Moscati,* după Sicari, p. 123, 124. *Şi-a folosit* această *carieră de medic drept un vast câmp de*

apostolat evanghelic. După venirea lui Moscati la spitalul din Napoli, ceva s-a schimbat: „Exista ceva mistic în această şcoală în care ştiinţa riguroasă era cultivată nestingherit într-o atmosferă de înaltă moralitate… Însufleţite de munca lui Giuseppe Moscati, se formau nu numai solide intelecte clinice, dar se plămădeau şi suflete admirabile, sinteză în care etica şi ştiinţa se împleteau întru înălţarea omului şi a medicului pe treptele apostolatului”. V. *Moscati medic sfânt,* p. 34. „Giuseppe Moscati *întrunea* în sine în chip minunat *trei atribute preţioase: Ştiinţa, Pietatea, Credinţa.”* „Ideea-forţă a Prof. Moscati era că, pe lângă activitatea de a-şi călăuzi discipolii la cunoaşterea profundă a bolii, pentru a determina remediile şi a uşura suferinţele, *un medic bun trebuie să fie şi un creştin foarte bun…*; [dorea] să ofere discipolilor săi şi o învăţătură creştină.” V. *Moscati, medic sfânt,* p. 37.

Chirurg vestit, diagnostician care a uimit deseori comisii medicale prin exactitatea sa de multe ori în contradicţie cu a comisiei, medicului Moscati i s-a pus încă *din timpul vieţii denumirea de medic sfânt…* Astfel, în 1975, Papa Paul al VI-lea l-a beatificat, în 1987, Papa Ioan Paul al lI-lea l-a consacrat sfânt. V. Moscati, p. 158. Documentul care introduce cauza sa de beatificare începe astfel: *„Robul lui Dumnezeu a trăit în timpul nostru, în care, din cauza laicismului..., lumea a fost smulsă din Biserică, Credinţa a fost despărţită de Ştiinţă şi pusă în opoziţie cu ea... Împotriva unui laicism atât de nefast, Divina Providenţă a ales laici,... doctori care au ştiut să arate prin exemplul propriu minunata unitate dintre Credinţă şi Ştiinţă,* cetăţeni care şi-au afirmat deschis credinţa, fiecare în profesia sa…, fiind de folos societăţii”. V. *Moscati,* după Sicari, p. 124. „El, căruia îi plăcea să vadă în bolnavi chipul îndurerat al lui Cristos, nu voia să primească bani… Deci, bogaţii şi-l disputau pentru renumele de bun diagnostician, săracii se năpusteau asupra lui fiindcă ştiau că nu li se va cere nimic sau vor avea chiar de câştigat… Moscati ajungea să pună o bancnotă în reţeta împăturită sau sub perna pacientului ale cărui condiţii de trai le intuia ca precare… Se îngrijea chiar el de cumpărarea medicamentelor prescrise…, de plătirea taxei de spitalizare pentru cei ce nu îşi permiteau.” V. *Moscati,* după Sicari, p. 125, 126. „Truda sa [era] zilnică, la orice oră, neobosită, fără preget. Celui care-l întreba cum de rezistă, îi răspundea simplu: *«Cel ce se cuminecă în fiecare dimineaţă are o energie care nu-l părăseşte niciodată»”.* V. *Moscati,* după Sicari, p. 127.

„Suferea nu numai persecuţia medicilor…, datorită mărturiei sale [creştine] deschise, cât şi a celor care vedeau în el un foarte talentat concurent, deşi era foarte tânăr”… Un martor spune: „Era dispreţuit, împuns de cei care nu vedeau cu ochi buni mărturia sa catolică de credinţă francă, simplă şi curajoasă: îl făceau maniac, isteric, exaltat, fanatic“. „Alte injurii…, iar unii colegi mai supăraţi făceau în aşa fel… să le audă când trecea…: «*fanatic, posedat, nebun-de-legat, doctor-de-popi-şi-maici...*»”. Moscati trăia deci într-un mediu frecventat de medici…, cu o orientare materialistă, iar

el o ştia prea bine. V. *Moscati,* după Sicari, p. 130. „Discipolii care-l urmau zilnic pe Moscati…, îl însoţeau până acasă, continuând să discute cu el…, au evocat cu emoţie scena devenită familiară la Napoli: «Îl urmau în procesiune ca pe un sfânt!». Şi aproape toţi, după periplul duminical de pe străzi, ajungeau să-l însoţească la Liturghie." V. *Moscati,* după Sicari, p. 129. Un martor spune: Prof. Moscati era ca un preot şi nu l-a răpus niciodată lupta pe care… colegii materialişti au dus-o împotriva lui… Obişnuia să spună: *«Ce mă interesează ce fac ceilalţi? Grija mea este să-l mulţumesc pe Dumnezeu»…*

În prescrierile medicale… [făcute] pacienţilor săi..., se întâlneau… expresii ca: «Spovediţi-vă, regăsiţi starea de har, împăcaţi-vă cu Dumnezeu, gândiţi-vă la nemurirea sufletului»… Îmbina Moscati tratarea spiritului cu cea a trupului… Dar nu cădea în spiritualism, neglijând trupul. Unei surori, care vroia să îl cheme la un oficiu religios în timpul orarului de lucru, îi răspunsese brusc: «Soră, Dumnezeu se slujeşte lucrând.» V. *Moscati,* după Sicari, p. 138. „Ajungea până la a le cere bolnavilor, ca, în loc de bani, să-i facă darul de a se apropia de Euharistie, de a se întoarce la credinţa pierdută". V. Moscati, p. 20.

Moscati… şi-a înţeles profesia în strânsă legătură cu cea a preotului… În Joia Mare a anului 1927, cortegiul funebru… pe străzile oraşului Napoli, cu o mulţime de docenţi, de studenţi şi de oameni simpli; un bătrânel… scrise în caietul de condoleanţe, cu mâna tremurândă: *„Noi îl plângem pentru că lumea a pierdut un sfânt, Napoli –un exemplu de virtute, iar săracii bolnavi– au pierdut totul".* V. *Moscati,* după Sicari, p. 141, 142. În *Jurnalul* său Moscatti scria: *„Isuse, iubirea Ta mă înalţă; Iubirea Ta mă sfinţeşte şi mă îndreaptă nu spre o singură făptură, ci spre toate făpturile, spre nesfârşita frumuseţe a tuturor fiinţelor create după chipul şi asemănarea Ta".* V. *Moscati, medic sfânt,* p. 159.

O „dovadă a capacităţilor sale [spiritual-]medicale… [este] întâlnirea cu celebrul tenor Enrico Caruso. Acesta se întorcea la Napoli…, după ce avusese la New York un concert care fusese întrerupt din cauza unei hemoragii. Consultase cei mai iluştri medici din America şi din Roma…, nimeni nu fusese în măsură să-i pună un diagnostic corect… În final, ajunsese la Moscati. Era deja prea târziu… şi îi mai rămâneau doar două luni de trăit…, dar intuiţia doctorului napoletan diagnostică imediat că era vorba de un abces subfrenic… Toţi au trebuit să-i dea dreptate, chiar dacă… nu-i mai era de folos tenorului de 48 de ani, care plecase sărac din Napoli şi se întorcea în anul 1921 cu un patrimoniu estimat la mai mult de 50 de milioane de dolari, cu valoarea de atunci. Nu ştiinţa îi folosi lui Moscati, ci credinţa lui. El nu ezită să-i spună lui Caruso «că mersese la toţi medicii, dar nu şi la Isus Cristos». Iar tenorul răspunse: «Profesore, faceţi tot ce doriţi.» Şi acesta se îngriji să i se administreze [în timp] util ultimele sacramente, asistându-l fratern până la sfârşit". V. *Moscati,* după

Sicari, p. 127.

Preluând spre administrare sala apăsătoare a Institutului anatomo-patologic, Moscati a mântuit-o de aspectul ei macabru, punând pe pereţii goi un Crucifix frumos, iar dedesubt scrise Cuvântul Celui-Înviat-din-Morţi: „*O, mors, ero mors tua!=O, moarte, eu voi fi moartea ta!”* V. *Moscati,* după Sicari, p. 128.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului MOSCATI, Giuseppe. Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Moscati, după Sicari » Sicari, Antonio Maria,*Moscati Giuseppe*, în*Portrete ale Sfinţilor, vol. 5. Sfinţii din Secolul XX.* Trad.: Tatiana Lucaci, Ed. Carmelitană, [Snagov], 2013.

Moscati, medic sfânt » Arturo Dalla Vedova şi Raffaele Aufiero,*Giuseppe Moscati, medicul sfânt.* Trad. [din italiană] de Pr. Claudiu Dumea, [prefaţa de dr. Leonardo Antico, medic primar de geriatrie, Univ. *Catolică a Inimii lui Isus*, Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti, 1992.

Rizzoli » *Rizzoli Larousse, Enciclopedia Universale,* Rizzoli Editore, Milano, 16 volume, [1966-1975].

TOMA De AQUINO (1225-1274)

„Teolog şi filosof medieval. Urmărind să dea o formă raţionalistă filosofiei catolice, a căutat să realizeze o sinteză între aristotelism şi gândirea creştină, între Raţiune şi Credinţă, sinteză în cadrul căreia, însă, filosofia era subordonată, în ultimă instanţă, dogmelor religioase (*Summa Theologiae*). Canonizat (1323). În 1879 sistemul lui a fost recomandat ca filosofie oficială a catolicismului”. V. *Mic Dic.*, 1972, p. 1.659.

„În chimie, în timpul Sec. XIII-XIV şi al XV-lea s-au făcut cele mai mari descoperiri. Albertus Magnus la Paris… Chiar Toma, cât era el de foarte mult ocupat cu teologia şi filosofia, tot a găsit timp să se dedice şi problemelor de chimie. *Trei tratate de chimie au rămas de la el* şi, de asemenea, *cuvântul amalgam*, pe care l-a folosit în descrierea diverselor metode chimice de combinare a metalelor cu mercur”. V. Catholic Churchmen, p. 52, 53.

„…Toma De Aquino. Totodată metafizician, logician şi teolog, el *a încercat să împace Credinţa creştină cu Filosofia raţionalistă a lui Aristotel*… El este primul care a încercat realizarea unei armonii între ceea ce este crezut şi ceea ce este ştiut: între

actul de Credinţă şi cel de Ştiinţă, într-un cuvânt între Dumnezeu şi Ştiinţă". V. Guitton, p. 114.

Summa Theologiae este renumită pentru *quinque viae* (cele cinci căi), reprezentând cele cinci **argumente prin care poate fi probată existenţa lui Dumnezeu**:

1. Este primul motor al lumii (agentul imobil al mişcării universale).
2. Este cauza eficientă a lumii (cauza primordială).
3. Este necesitatea care fiinţează dincolo de lucrurile contingente.
4. Este binele şi adevărul absolut, perfecţiunea pură.
5. Este finalitatea a tot ce există (oferă scop tuturor fiinţelor).

Papa Ioan Paul al II-lea, în *Scrisoarea Enciclică «Fides et Ratio»*(v. Papa Ioan Paul al II-lea), subliniază că Toma De Aquino are „marele merit de a pune în prim plan armonia care există între Raţiune şi Credinţă. Lumina Raţiunii şi cea a Credinţei, ambele provin de la Dumnezeu, spunea el; de aceea, nu se pot contrazice între ele", p. 790. De Aquino face distincţie între Înţelepciunea venită de la Duhul Sfânt („unul din cele şapte daruri") şi Doctrina obţinută prin studiu: „Înţelepciunea enumerată printre darurile Duhului Sfânt este deosebită de cea care este pusă printre virtuţile intelectuale. De fapt, aceasta din urmă se dobândeşte prin studiu: aceea, în schimb, «vine de Sus», după cum se exprimă Sfântul Iacob. Tot la fel este deosebită şi de Credinţă. Deoarece Credinţa acceptă Adevărul Divin aşa cum este, pe când darul Înţelepciunii are ca specific să judece conform Adevărului Divin". Apud Papa Ioan Paul al II-lea, p. 791. V. şi prezentarea *Principiului Raţiuniii Suficiente*, *a Cauzei Necauzată, Cauza Primă,* care este Dumnezeu, la Woods, p. 86-89. Woods arată că Toma îl preţuia pe Aristotel. Cum se constataseră unele contradicţii între Învăţătura Creştină şi gândirea lui Aristotel, Toma a demonstrat că orice aparentă contradicţie este semnul unei erori de înţelegere, fie a Religiei, fie a Filosofiei. Monseniorul Ségur apreciază afirmaţia lui Toma De Aquino: *„Scientia est cognitio rerum per causas*=Ştiinţa este cunoaşterea lucrurilor prin cauzele lor". V. Ségur.

Este semnificativ că, imediat după moartea lui Toma, Episcopul de Paris a publicat o serie de 219 afirmaţii condamnate –cunoscute sub numele de *Condamnările de la 1277,* prin care se interzicea predarea la Univ. din Paris a unor părţi din gândirea lui Aristotel. „Însă, tocmai *Condamnările din 1277 au avut un efect pozitiv în dezvoltarea Ştiinţei,…* au reprezentat *începutul Ştiinţeimoderne…*, au forţat gânditorii să străpungă graniţele între care fuseseră împinşi de afirmaţiile aristotelice şi să conceapă Lumea fizică în moduri noi". V. Woods, p. 124, 125.

Cu privire la „preocuparea privind condiţiile de legitimitate ca ştiinţă a teologiei", cf. şi în Godescalc, studiul amplu al lui Alexander Baumgarten, *Teologia ca dispoziţie ştiinţifică la Grigore De Rimini şi la Godescalc De*

Nepomuk, p. 345-436. V. şi Maritain, Jacques, *Sfântul Toma din Aquino (1225-1274)*, în vol. *Mari Sfinţi,* p.124-153; ibidem, p. 146 (detalii despre *Condamnările de la 1277*). Toma De Aquino consideră *Credinţa, Speranţa şi Dragostea ca fiind «virtuţile teologale»*, pentru că doar ele singure *au ca obiect direct pe Dumnezeu.* În viaţa ce va să fie, Credinţa va ceda vederii lui Dumnezeu, iar Speranţa va ceda prezenţei lui Dumnezeu. Singură *Dragostea*, pe care Toma o numea *«Prietenie cu Dumnezeu»*, va continua, esenţial nemodificată, în Paradis, în gradul de intensitate obţinut în această viaţă. V. James A. Weisheipl, *Thomas Aquinas,* în Eliade-Encyclopedia, vol. XIV, p. 485-490. Cf. şi *Dicţionarul Teologilor*, p. 369-374.

Toma De Aquino considera că „a realizat ştiinţa sa nu prin întreprindere umană, ci prin meritul rugăciunii, pentru că de fiecare dată când dorea să studieze, să discute, să citească, să scrie sau să dicteze, dânsul mai întâi recurgea la rugăciune în izolare, îşi deschidea sufletul său cu lacrimi, cu dorinţa de a descoperi secretele divine. Iar, prin meritele rugăciunilor sale, îndoielile sale erau înlăturate şi dânsul ajungea să fie pe-deplin instruit...” (Din Peter Calo,*Vita sancti Thomae Aquinatis,* apud *Prayer and Intelligence*, motto, p. XI.). Cf. şi rugăciunea Sfântului Toma, *Consfinţire la Preacurata Fecioară Maria*, în *Carte de Rugăciuni, Sfânta Liturghie* (Ediţie revizuită), [Ed.] Arhiepiscopia Romano-Catolică, Bucureşti, 1990, p. 294-296.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului TOMA De AQUINO.
Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Catholic Churchmen »Walsh, James J., *Catholic Churchmen in Science.Sketches of the Lives of Catholic Ecclesiastics Who Were Among the Great Founders in Science,* by James J. Walsh, M. D., Ph. D., LL. D., Professor of Medical History, Fordham Univ. Med. School and Professor of Physiological Psychology in St. Francis Xavier’s College, N. Y. Philadelphia American Ecclesiastical Review, The Dolphin Press, [SUA], MCMVI [1906].

Dicţionarul teologilor » Tamaş, Ioan, *Dicţionar de teologi creştini,* [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2011.

Eliade-Encyclopedia » *The Encyclopedia of Religion,* Mircea Eliade Editor-in-Chief, 16 volume, Ed. Macmillan Publishing Company, New York, Collier Macmillan Publishers, London, 1987.

Guitton » Guitton, Jean, în vol. *Scrisori către Dumnezeu. Reunite şi prezentate de René Guitton.* Traducere şi cuvânt înainte de Irina Mavrodin, „Chevalier des Arts et des Lettres", Editura Minerva, Bucureşti, 2006.

Godescalc » Godescalc, De Nepomuk, *Teologia ca dispoziţie ştiinţifică. Prolog la Comentariu la Cartea Sentinţelor,* ediţie critică [bilingvă, latină-română], ediţie a textului latin, traducere în limba română, studiu şi aparat critic de Alexander Baumgarten, [Ed.] Polirom, [Iaşi], 2016.

Maritain » Maritain, Jacques,*Creştinism şi Democraţie.* Cu un cuvânt înainte de Pr. Prof. Constantin Galeriu şi un *Avertisment* de René Mougel. Trad., note şi postfaţă de Liviu Petrina, Ed. Crater, Bucureşti, 1999.

Mic Dic., 1972 » *Mic Dicţionar Enciclopedic,* [Ed.] Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972.

Papa Ioan Paul al II-lea » *Scrisoarea Enciclică «Fides et Ratio» a Papei Ioan Paul al II-lea adresată tuturor episcopilor Bisericii Catolice despre raportul dintre Credinţă şi Raţiune,* în vol. Magisteriu 1. Institutul Teologic Romano-Catolic din Bucureşti, Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice*, Ed. A[rhiepiscopiei R[omano-] C[atolice] B[ucurești, 2008].

Ségur » Ségur, Louis-Gaston,Monseigneur De,*La foi devant la science moderne,* documentaire réalisé par les *Amis du Christ Roy de France*, «www.a-c-r-f-com»; «https://Catholicapedia.net.../c102-Segur-La-foi-devant-la-sc.».

Woods » Woods Jr., Thomas E.,*Cum a construit Biserica Catolică civilizaţia occidentală,* [*Cuvânt înainte* de Cardinal Antonio Cañizares], trad. de Geta Lazăr, Ed. A[rhiepiscopiei] R[omano-] C[atolice, Bucureşti], 2016, primul tiraj; exemplarul folosit de noi are indexul necorelat cu paginile, noi indicăm direct paginile propriu-zise.

VASILE Cel MARE, Sfântul (329-379)

Sfânt, Părinte al Bisericii. „Monah, apoi Episcop al Cezareii şi Mitropolit al Capadociei (370-379 d.Cr.). *Adversar al arianismului.* Scrieri teologice *(Hexaemeron; Despre Duhul Sfânt),* de drept canonic şi al unor reguli monahale, urmate şi azi de monahii răsăriteni. *Fondator de instituţii de ajutorare a săracilor*." V. *Mic Dic. Enc.,* 2008, p. 1.449, 1.450. Cuvântul *vasiliade,* folosit pentru spitale şi aşezăminte de caritate, îi perpetuează numele. Graves îl include între „medicii creştini care l-au urmat pe Cristos" şi scrie: „Sfântul Vasile a fondat numeroase instituţii de tipul spitalelor. Acolo nu se ofereau atât servicii medicale, cât un loc unde bolnavii să fie adăpostiţi. A promovat monahismul şi învăţământul." V. Graves, p. 224. Adresându-se unui interlocutor, se exprima astfel: *„Dacă fiecare s-ar mulţumi cu ceea ce-i este necesar şi*

ar da săracilor ceea ce-i prisoseşte, n-ar exista nici săraci, nici bogaţi. Şi el nu s-a mulţumit doar cu vorbe. La marginea oraşului Cezareea, prin munca şi dărnicia lui, a luat fiinţă o adevărată cetate a carităţii, sanatorii, aziluri, spitale, laboratoare şi şcoli de meserii." V. *Vieţile Sfinţilor*, vol. I, p. 12. Cf. şi *Dicţionarul Teologilor*, p. 381-383.

„Sfântul Vasile cel Mare creează în Hexaimeronul său (celebrele omilii la cele şase zile ale Creaţiei) un model de oratorie creştină bazat pe o frescă a cunoştinţelor vremii, pe o sumă a informaţiilor sale ştiinţifice care se extindeau dincolo de teologie, în *cosmogonie,astronomie* sau *meteorologie,* în *istorie naturală, geografie, botanică* şi, nu în ultimul rând, în *medicină,* domeniu atât de drag lui, toate adunate spre realizarea unui unic ţel, *armonizarea religiei cu ştiinţa*, conştientizarea că deasupra tuturor stă Creatorul Lumii, Stăpânul Universului." V. Dumitraşcu, Pr. Nicu, *Sfinţii Trei Ierarhi – Elenism şi creştinism*, în vol. *Părinţii Bisericii*, p. 32.

Viziunea lui Vasile cel Mare privind Big Bangul: Mai întâi a fost făcută lumea nevăzută. „Era o stare mai veche decât facerea lumii, potrivită puterilor celor mai presus de lume, o stare mai presus de timp, veşnică, pururea fiitoare, în ea. Ziditorul şi Creatorul tuturor a făcut creaturi: lumină spirituală, potrivită fericirii celor ce-L iubesc pe Domnul, firile raţionale şi nevăzute şi toată podoaba celor spirituale, câte depăşesc mintea noastră, ale căror nume nu este cu putinţă să le descoperim." Lumea văzută a fost creată după aceea...

Momentul zero: „Facerea cerului şi a pământului s-a făcut într-o clipită şi în afară de timp, deoarece «începutul» este ceva indivizibil şi fără dimensiune, astfel «A făcut Dumnezeu cerul şi tot pământul; în acelaşi timp şi substanţa şi forma ştiinţifică a lor. Că Dumnezeu nu este descoperitor de forme; este Creator; a creat însăşi natura existenţelor»". Apud: Kerekeş, Nicolae, *Sfântul Vasile Cel Mare-Modelul relaţiei Creştinismului cu Ştiinţa,* în vol. *Părinţii Bisericii,* p. 348, 349.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului VASILE Cel MARE, Sfântul.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Dicţionarul teologilor » Tamaş, Ioan, *Dicţionar de teologi creştini*, [Ed.] Sapientia, Iaşi, 2011.

Graves » *Doctors Who Followed Christ: Thirty-Two Biographies of Eminent Physicians and Their Christian Faith*, by Dan Graves, Kregel Publications, Grand Rapids, MI, 1999.

Mic Dic. Enc., 2008 » *Mic dicţionar enciclopedic,* ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, coordonator Alexandru Stănciulescu, Ed. Enciclopedică–Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2008.

Vieţile Sfinţilor » *Vieţile Sfinţilor*, vol. I (Ianuarie-Iunie), vol. II (Iulie-Decembrie), [Ed.] Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 1982, 1983.

VINCENT, De Paul, Sfântul (1581-1660)

Sfânt catolic. Reformator catolic şi cofondator al grupului *Filles de laCharité,* 1617, *Surorile de Caritate*, care au organizat spitale şi farmacii în Franţa. V. Graves, p. 227. A studiat în Franţa şi Italia. O vreme, răpit de piraţi, a fost sclav. A fost beatificat în 1729 şi canonizat în 1737. A înfiinţat spitale şi leprozerii. Cunoscut ca „Marele Apostol al Carităţii."

A fost conducător al Congregaţiei Misionare (*Vincentionii*). Moaştele sale se păstrează la Paris. Este patronul tuturor operelor de caritate, al Organizaţiilor Surorile Carităţii şi Fraţii Carităţii. Monseniorul Vladimir Ghika a colaborat cu aceste Organizaţii, v. supra,Vladimir Ghika. Coincidenţă fericită: Monseniorul Ghika a fost sfinţit preot în Biserica „*Saint Vincent de Paul*" din Paris; Sfântul Vincenţiu l-a inspirat în demersurile sale caritabile. V. Ghika, *Profesor de Speranţă,* p. 95,112,133, 207. În univ. franceze, funcţionează o Societate *Saint Vincent De Paul,* care, în 1833, a fost condusă de fericitul Frédéric Ozanam. Mai multe univ. din SUA îi poartă numele şi este hram pentru numeroase biserici americane. Asemenea, în Malta şi Filipine. V. Wikipedia.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului VINCENT, De Paul, Sfântul.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Ghika » Francisca Băltăceanu, Andrei Brezianu, Monica Broșteanu, Emanuel Cosmovici, Luc Verly, *Vladimir Ghika, Profesor de speranţă,* prefață de Î. P. S. Ioan Robu, Arhiepiscop Romano-Catolic de București, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 2013.

Graves » *Doctors Who Followed Christ: Thirty-Two Biographies of Eminent Physicians and Their Christian Faith*, by Dan Graves, Kregel Publications, Grand Rapids, MI, 1999.

VOINO-YASENETKI, Valentin Felixovici (1877-1961)

Sfântul Luca al Crimeii, canonizat în 1966. Chirurg şi Arhiepiscop rus. A studiat medicina la Univ. din Kiev, fiind un student eminent. A devenit extern în clinica chirurgicală din Moscova a celebrului prof. Diakonov. Apoi medic-şef în spitalul din Pereiaslav-Zalesski, unde, fără electricitate, execută peste o mie de operaţii într-un singur an. În 1915, îşi ia doctoratul cu monografia *Anestezia regională*, pe care o şi publică şi este premiată de Univ. din Varşovia. Ajunge prof. univ. la Fac. de Medicină din Taşkent. Studiu important: *Eseu despre chirurgia infecţiilor septice,* 1916.

La cererea unui episcop, devine preot, în 1921. Ajunge Arhiepiscop al Simferopolului şi Crimeii. Arestat de regimul bolşevic-ateu în 1923 şi, din nou, în 1930; regimul ateu încearcă să-l determine să renunţe la preoţie. A pătimit 11 ani în închisorile şi lagărele comuniste. În condiţiile „toleranţei" de la finele celui de-al Doilea Război Mondial, i se acordă Premiul *Stalin* pentru medicină, în 1946; banii primiţi îi împarte orfanilor de război. În 1957, a devenit membru de onoare al Acad. Teologice din Moscova. Moaştele sale se află în Catedrala Sfânta *Treime* din Simferopol, Crimeea. V. Karditsa, *Pr. N. S., Sfântul Luca al Crimeei. Minuni contemporane,* Ed. Sophia, p. 24, 25, «https://graiulorthodox.wordpress.com».

În plină teroare bolşevică, un chirurg de excepţie refuză să opereze fără icoana Maicii Domnului pe peretele sălii. Episcopul chirurg Luca Voino-Yasenețki, mărturisitor al credinţei în Hristos şi titan al ştiinţei deopotrivă, oferă lumii contemporane o minunată lecţie de jertfire de sine, de slujire a semenilor şi de sfinţenie. Fiind un chirurg foarte bun, Episcopul Luca primeşte acceptul de a opera în spitalele de prin închisorile prin care este purtat. Fiecare operaţie începe şi se termină cu o rugăciune către Maica Domnului, iar curăţarea trupului cu iod, spre dezinfectare, o făcea sfântul în semnul crucii, spre ajutor. V. «Crestinortodox.ro»; cf. şi V. V. Shmakova, A. A. Purgina, *Valentin Feliksovich Voyno-Yasenetsky –The Great Surgeon and the Orthodox Saint,* apud «cyberleninka.ru//valentin-feliksovich-voyno».

„A văzut, de la cea mai fragedă vârstă, sinceritatea rugăciunilor părinteşti, lucru care,… a influenţat formarea concepţiei sale despre lume". Spune: *„Tatăl meu era catolic, foarte evlavios, întotdeauna mergea la biserică şi se ruga îndelung acasă… Mama se ruga acasă cu multă râvnă…*". În 1995, Luca „arhiepiscopul Simferopolului şi Crimeei, a fost proslăvit de Biserica Ortodoxă în ceata sfinţilor, cu cinstire locală, [sfinţi] ai Crimeei… În anul 2000, la Sinodul Arhieresc Jubiliar, ierarhul Luca a fost proslăvit în ceata Noilor Mucenici şi Mărturisitori Ruşi, pentru a fi cinstit în toată Biserica… Predicile sale alcătuiesc 12 volume. În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, când s-au redeschis unele biserici în Rusia comunistă, a slujit din nou ca preot". Spune: *„Toată bucuria mea, toată viaţa mea constau în slujirea lui Dumnezeu,*

*căci adâncă este credinţa mea. Totuşi, nu am de gând să părăsesc nici munca medicală, nici pe cea ştiinţifică”.*După: *Luca, Arhiepiscopul Crimeei,* p. 5, 6, 8, 23-25, 27, 60, 74, 76, 78.

Informaţii de mare preţ despre acest sfânt şi savant, precum şi o extraordinară pledoarie pentru binefacerile colaborării dintre ştiinţă şi religie, cu argumente, de la numeroşi savanţi creştini, avem în cartea sa *Ştiinţa şi Religia*, V. la Bibliografie, Voino-Yaseneţki.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului VOINO-YASENETKI, Valentin Felixovici.

Cele prescurtate în textul articolului sunt redate mai jos.

Luca, Arhiepiscopul Crimeii » *Luca, Arhiepiscopul Crimeii. Viaţa, canonul şi acatistul Sfântului Luca, Arhiepiscopul Crimeii*, trad. din lb. rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, Bucureşti, [2012].

Voino-Yaseneţki » Sfântul Luca al Crimeii, *Ştiinţă şi Religie*, trad. din limba rusă de Denis Chiriac, carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului TEOFAN, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, [Ed.] Doxologia, Iaşi, 2018.

ZACCARIA, Antonio Maria (1502-1539)

Sfânt. Medic şi preot italian. Fondatorul *Congregaţiei Chierici Regolari di San Paolo* (*Barnabiţii*), dedicată studierii Scrisorilor Sfântului Paul. A fondat şi Ordinul *Angelicii Sfântului Paul*, pentru femei. A studiat filosofia şi medicina la Padova. Doctorat în medicină la 1524. A fost sfinţit preot în 1529.

Proclamat sfânt în 1897. V., detalii: Antonio Maria Zaccaria, *Gli Scritti,* Roma, Edizioni Barnabitiche, 1975; Prodi, Paolo, în *Dizionario Biografico degli Italiani-volume 3* (1961), Situl Treccani.

Bibliografie:

Datele bibliografice complete sunt în textul articolului ZACCARIA, Antonio Maria.

DICŢIONARUL SAVANŢII LUMII CRED ÎN DUMNEZEU Elaborat de Liviu PETRINA şi Laura SIGARTEU PETRINA Rădăcinile Creştine ale Europeişi ale Lumii, trunchiul, crengile şi frunzele civilizaţiei mondiale, mai ales: fructele binecuvântate ale Credinţei în Dumnezeu sunt pregnant învederateîn paginile acestui Dicţionar. Dicţionarul – având circa 2.800 de nume şi 1.000 de pagini, preţul: 150 de

lei – poate fi cumpărat (în sistem ramburs sau direct) de la Societatea Ştiinţifică Jacques Maritaindin Bucureşti I, Calea Victoriei 155, Bloc D.1, Scara 6, Et. II. E-mail: editura.maritain@gmail.com Telefon: 0727374129. A A P Ă R U T: Editura MARITAIN Bucureşti, 2019

[**http://www.noidacii.ro/Nr.145,%202020/S.L.C.D..pdf**](http://www.noidacii.ro/Nr.145,%202020/S.L.C.D..pdf)